Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дендз ● ШИНАРА, 24 НОЯБРЬ, 1981 ШУ. ● № 141 (6531). ● Мах 2 кап.

ХАЛКЪА ХЬАЛ-ТОРО ЛАКХЪЯРДУХЬА

Цхьайтталагlча пятилетка чу баьккхб Советски нохк. Вай халкъо тlадийраза къахьег парте XXVI- съезда решенеш кхочуш деш. Вай халкъ дlьаикха шено йоацаш ший цертех тешар, цун политика массане а цхьатарра хьаллацар — партийни решенеш lалман ларда тlа, боккъонца баккъал ен хилара дола чIоагIа тешал. Боккъонца ше из дерра доагIа из укх денош хиннача КПСС ЦК Пленумех хIаьта ниттта иттазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета илхлагIча сессен балха а.

Пленуме дийцад 1981 — 1985 шерашта йолча СССР экономически социальни дегIайоалаяра Паччахьалкхен плана, 1982 шера йолча СССР экономически социальни дегIайоалаяра Паччахьалкхен плана, 1982 шера йолча СССР Паччахьалкхен бюджета проектай хьакъехьара дешаш.

Пленуме дIаьхха къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева.

Цу къамаьлаца хьахьекхаб КПСС XXVI съезд хиначул тIехьагIа бах боккха политически, организационни, боахама болх, белгалдьахкхад наьха лакхдена къахьегамех политически хьинар. КIоаргген массе оагIоратьарен хьахьекхад съезда решенеш дIахо кхочашъяра наькъаш, церра характеристика, политически социально-экономиче[illegible] еннай цхьайтталагIча пятилетка плана, пятилетка шоалагIча шера плана, хьаьвнад коммунистически кхоалламаш дара съездо оттадаь доккхийи чоалхаден декхараш толаме кхочашдергхиларах дог тайша хилар. Из дог тешар беррагача советски наха къоабалдеш да. Коммунистий партена гоннахье цхотадена дола вай халкъ бIубеннача уйланца, ший иневх дог тайше делаш деккхад шердача пятилетка чу.

Новкъоста Л. И. Брежнева белгалдьаьккхад, пятилетка планоеи заданеш кертерча дакъе съезда установкаша хьежна хилар.

ЦхьайтталагIча пятилетка керттера декхар сенах латт аьлча, КПСС XXVI съезде белгал ма даккхара, ИЗ ЛАТТ СОВЕТСКИ НАЬХА ХЬАЛ-ТОРО ХАЛКЪА БОАХАМ ТЕШШАМЕ, ТIА-ТIА ЧIОАГIАГIА ДЕГIАКХУВЛАРА, IИЛМА-ТЕХНИЧЕСКИ ПРОГРЕСС СИХЪЯРЕН ЭКОНОМИКА ДЕГIААХАРА ИНТЕНСИВНИ НАЬКЪА ТIА ЯККХАРЕЙ, МЕХКА ПРОИЗВОДСТВЕННИ ПОТЕНЦИАЛАХ ПАЙДА ДИКАГIА ЭЦАРА, РЕСУРСАШ МАССЕ ТАЙПА МА МОГГА КХОДАРА А ВАЛХА ДИКАЛ ТОАЯРА А ЛАРДА ТIА ДIАХО ЛАКХЪЕЛГА IАЛАШДАРАХ.

Пхе шера плана тIа хьадда хьадьекхай уж декхараш кхоачашдергдолаш йола средствеш, чIоагIбаьй мехка экономически потенциал йоккха яра, халкъа боахама эффективность лакхъяра тIаберзабаь никъ. Белгалдьад промышленности юрта боахами хаддаза дегIакхувлилга, капитальни вложенешта концентраци яра, СибарегIен ГIаьнара Малхбоален дIахо парараязяра, хIара советски республика экономика керда айяра тIадерзадаь наькъаш.

Къаман доход пятилетке 18 процент дукхагIа хургья, промышленни продукци — 26 процент, юрта боахама валови продукци (шера юкъера лаьрхIача) — 13, транспорта массе тайпай грузооборот — 19, капитальни вложенеш — 10,4 процент.

1980 шерадa наийсача 260 миллиард киловатт-сахьат дукхагIа хургья йоаикха электроэнерги, минеральни удобренеш (условни единицаш лоархIаш) — 47 миллион тонн, йоаикха газ — 186 миллиард кубически метр. Удобренейн гален объемаш 1980 шерада наийсача 45 процент йоаккхагIа хургья — алсамйоалар Iалаьмате лакха процент а!

ДегIаенача социалистически общества хила хьакъ долаш ба тIа-тIа боккхагIа хулаш бола экономически социальни прогрессана юкъера бувзам. Из а, белгалдьаьккхар новкъоста Л. И. Брежнева, вай социальни программа — халкъа хьал-торо лакхъяра, советски наха къахьегама, вахара, баьта хьалаш тоадара, цар духовни культура дIахо айяра юкъарчал доаццаш тIаерзаьча программе керттера моттиг.

ДоаккхагIа хул потреблене пайда эцаш дола къаман дохода дакъа; потреблене фонд ше 1980 шерада наийсача 73 миллиард сома йоаккхагIа хургья 1985 шера. Йигача промышленноста продукце объем пхе шера 19 процент лакхлургья.

Волхлойн гIулакхерча наьхен бетта икъера алапи пхе шера 14,5 процент лакхлургда халкъа боахаме, колхозхой къахьегамах тела мах общественни боахаме — 20 процент. Ерригача паччахьалкхен керда йоаккхий мероприятеш дIайолалий алапеш лакхдара. 1985 шера централизованни источникий чотагIа цу гIулакхешта хьожадергда 10 миллиард гаргга сом.

Паччахьалкхени кооперативни торговле розничи товарооборот 1985 шера 345 миллиард сомага кхоачаргья (1980 шера из яр 268,5 миллиард сом). ЧIоагIа уйла тIайохайт бахача наха лаьрхIача товарий ассортимент шеръярах дикал лакхъярах. ХIанале а нIезага яц, белгалдьаьккхар новкъоста Л. И. Брежнева, дика хилларагIа хоатташ йола продукци арахеца предприятеш. Долла хIана де деза цу тайпара наделеш дукхагIа халийтар духьа, ерригача предприятешка советски наха тIехдикен тайп-тайпарен товараш хьадайтар духьа.

Потреблене общественни фондаш 1985 шера 144 миллиард сом — 1980 шерарчул 23 процент дукхагIа хургья. Общественни фондаш йоаккхагIа хилар яхилга — из да керда школаш, больницаш, культурни учрежденеш хургхилар, из да социальни Iалашо дикагIа хургйолгеи бытовой гIулакхаш дикагIа дергдолгеи. Из да бераш долаш болча дезалашта, болх беш болча новкъоштех къоначa нарах сесагаш паччахьалкхено новкъостал шерагIа дергдолга, пенсионни Iалашо тоаергйолга, и. кх. дI.

ЧуIе цIеноп хьалдара хьожаду 98 миллиард сом. Хьалъергья ерригa а лаьрхIача 530 миллион квадратни метр чуIе моттигаш. Укхаза совле СибарегIени ГIаьнарча Малхбоалени районашта, юрта районашта хьожаю (юрташка укхал хьалхагIа чакхъяьннача пятилеткечул 30 миллион квадратни метр дукхагIа хьалъергья чуIе моттигаш).

Iалам лорадар а наьха, хIанзарчен хьатIаккхувчен воахалий гIулакха да. ЦхьайтталагIча пятилетке цу гIулакхаге дIадохийтаргда паччахьалкхен капитальни вложенеех 10 миллиард совгIа сом.

Халкъа вахара хьал тоадара дукха хIама ду парте, паччахьалкхено. Цхьабакъда, укхаза халонаш а я. Цар объективни сания (вIашттIа кхаь шера йоккъал хиннай, дуней халкъашта юкъера хьал чоалхане дийрзад) субъективни а бахьанаш да, уж латт боахам лелабарен экономически уйла яран стиль, планировани методаши доал дара системен эшначa тайпара хьинаре эргайоахаш тоа ца ярах, вай боахам дегIаахара хIанзарча этапага хьежна, уж ца хиларах.

Бахъ них цхьайолча хана дулх, шурий продукташ, хIадаш, кхьдела товараш дIа ца кхоачаш бус. Уж а кхьйола а проблемаш къоастадара цхьа никъ мара бац — производство дегIайоалар, къахьегамa овсарле, экономика эффективность айяр.

Цудухьа цхьа бахьан доацаш дац боахамa эттара актуальнегIа йолча проблемай анализ луш а уж къоастадара наькъаш белгалдеча а хана новкъоста Л. И. Брежнева къамаьл продовольственни проблемагара дIадоладар. Из — боахама дакъе сания политически планага диллача а ерригача пятилетка центральни проблема я. Из къоастае йиш яц юрта боахама производство сихха дегIакхувлара ларда тIа вара. Пхе шера юкъера лаьрхIача хIара шера ялат чуэцилга 35 миллион тонн гаргга, хIаьта дулх доаккхилга — 2 миллион тоннал совгIа алсамдаккха лерхI. Пятилетка чIоагIа йоккъал эттача шера дIайолалдиналле а, продовольстве производство сихха а тешаме а дегIакхувлара парте оттаь установкаш хуйцалла йиш йолаш яц.

Плановни заданеш кхочашъяра климатически халонашца хьежна болх бе беза юрта боахаме, моттигера хьалаш нийсагIа а цIенхилттегIа а тергалде деза, царга хьежжа пайда эца беза техникаи технологехи, цу е воих регионе дикагIа хьуакъа фу леладе деза, мелиораци дегIакхувле, удобренеех дикагIча тайпара пайда эца беза.

Халкъ кхачан дикача продукташна цахаддаш Iалашдара юрта боахамо сания дукхача кхача доакъойа а дока болх белга дIадехаш хилар тергал а деш, КПСС XXVI съездо комплексни продовольственни программа вIаштIекъалкхаиза аргIйоацаш а лаьрхIар.

Из, шено йоацаш, чоалхане, творчески гIулакх да. Атта гIулакх дац. Белгалдьаьккхар новкъоста Л. И. Брежнева, юрта боахаме, цунца гIулакх деча промышленноста доакъой, заготовкай, юртбоахама продукци лоаттара, чакхъяхаре, дIа-лоха кхахьара, йохкара наьхаш цхьана вIашагIтохарга. Цаl дола бухсоцаш кхача гIергтер кхочашдар духьа вIашагIтохар: мехка эшача боаратагIа ассортиментахи юртбоахама продукци лургья. Бизнагла пайда эца беза моттигарча ресурсех, гIоана долча боахамий торонех. Цу дакъера моллагIа инициатива хьалхе [illegible].

Производственни проблема къоастаечa лоархIаче да экономически механизм а доал дара система а эргайоахам тоаяра дешаш. Дуьцар алхха бIарча хьайдача юрта боахамах агропромышленни комплексахи хиннa Iоь, эттара хьалха из да моттигашка, колхозашка, совхозашка, районашa звеной доал дерах. Кхы сaг а воаш колхоз, совхоз я гентара тIа дIа фу де деза, уж е воаш бахкам наца дIадоладе ха дезар. Юртбоахама производства интенсивность лакхъяра, колхозий, совхозий, агропромышленни комплексай ерригача звеной инициатива хьаллувдаргйола, бухсоцаш хьахулачоа царга болх байтаргбола экономически а кхыдола а хьалаш хьакхоала деза. Дукхаза колхозашта совхозаштех эс а кулаш, царна гIулакх деча организацешта пайда хулаш а премеш йиеш а моттигаш хулга дIадакха деза. Колхозаш а совхозаш а, хIаьта цига кхеду ялат, баьцдадараш, сом, дулх, шура йоаикх, продовольства хьалра планаш юкъарчал доацаш кхоачашъю, хала еза агропромышленни комплекса керттера звено. Ерригa кхьйола звеной цу звенона гIулакх деш хила еза, цунцара гIулакхаш шоашта пайда бергболча тайпара леладе а ца гIерташ.

КПСС ЦК аргIанарча цхьан Пленуме продовольственни программа юкъа яьина новкъоста Л. И. Брежнева ешна предложени Пленума доакъашхоша раьзе хинна тIайийцар.

Политбюро заключенегIа ЦК аргIанарча Пленумех цаI хетайнча бакъахье йолаш цхьаькха проблема я боахама механизм, халкъа боахама доал дера система эргаьдикха тоаяра проблема. Цу дакъе кIезига хIама дьдан. Бакъда, вахар цхьан моттиге латтац. ДукхагIа а кул, чоалхане а дера доакъошта юкъера а доакъошта чура а бувзамаш, вай Iалаьмате йоаккхача боахама организма экономика лерратIа, координаци йолаш болх бара лоархIаш лаьлху.

«Экономика кхоам беш хила еза» яхача XXVI съездо дIадехачунга хьежна вIаштIехьъаккха еза боахама ерригa механизм. Цхьабакъда, цу гIулакха массане а массанахьа а деррига дьдан. Цхьайолча хана предприятешта объединенештех пайдана дац ниэкъало планаш тIайийр, Iилмa-технически прогресс сихъяр, продукци дикагIа хилар. Тоннашца е сомашка лоархIаш йолча «вало», масала, духдар становаш арахецарах е маьхк тьаирах дале, е транспорта тонно-километрех дале а хIамаи кхом ца барга, наьха дегIа, доккхагIа хилийтара принципагIа болх барга кхоачаву, из аьттув боламагIа хул планa. Премеш, кхыча аьттонашта. ЦIенхашта тоае езаш я материально-техническ Iалашо: цхьан юкъа техха а из техкача дукхача предприятеи, гIишлоеий болх боккъонна штамиччахьа боал.

Боахама механизмана управлени елга эргадьнкха тоадара дешаш цIенхашта эснаш де дезаш дац, бакъда царех хьабоала пайда дикка боккха ба. Цу дешай хьакъехьа 1979 шера 12 июле КПСС ЦК-еи Министрий Советаи лаьрхIа соцам тIайийцеб. Ши цу совгIа хе дIадахай из документ тIайийцача хана деза, цхьабакъда из гIулакх латтачира башха меттахьа дьынадац, соцам юкъебоалабелга, из кхочашбелгъ ледара лея. КПСС ЦК Пленума решенеца, новкъоста Л. И. Брежнева къамаьле партийни органий, СССР Госплана, министерствий ведомствий кулгалхой тергал цхьаьнкха хабер доацдаш тIехьа ца тетташ из соцам тIатеIIа кхочашбаьза баргбоацаш хилара тIаез.

Новкъоста Л. И. Брежнева къамаьле юкъе йоаккха моттиг дIалаьцай доагорa-энергетически комплекс дегIайоалаяра, капитальни гIишлошъяра, вай ханнахьа производствени низалаш карадерзадара проблемаша. Плана тIа доагорен энерген производство дикка лакхъе лаьрхIа дале а мехка уж эшаш хилар кхы а сихагIа дегIадоагIа. Цудухьа доагорн энергии кхоира йолча ерригача стимулехи рычагехи пайда эцанза баргбац. Капитальни гIишлошъяра дакъе лаьрхIад капитальни вложенеш кIезигагIа дIа а улийташ керттера фондаш дикка дукхагIа балха юкъейоалае. Хаддаза теркама юкъмоттига лоаттае [illegible] кецсационни сделкай ларда тIа хьалъеш йола объекташ.

Капиталовложенеш юкъера боарам итт процент лакх а беш, аьнна из хиллара, къаман доход 18 процент лакхъе лаьрхIад. Из да плана ларда тIа оттабьяр ерригача ресурсех дикагIа пайда эцара никъ ба яхилга. ЛаьрхIа да нотта къахьегама овсарле лакхъяра, продукце дикал тоаяра эша гIулакхаш кхоачашде а.

Производства эффективность лакхъяра, цунна интенсификаци яра боккха лоархIам болаш де Iилма-производствени прогрессана карагIдаьннарех пайда эцар, хIаьта цу гIудикхо Iилма-тохкамен проектни институташта хьалхашка доккхийи бехктохкамеи декхараш оттаду.

Пленумо дIадийхад Iилма дакъе низаши средствиш дIа-юха ецьаш лелаелга дIадехкхар, Iилмани техническии решенеш хIанзарча хено дIадехарашка хьежна чакхъяхар, керда техникеи технологии сихха юкъейоаддаергйолаш.

ХIанзарча аьттув боацаш йолча демографически ситуаце хьалашка лоархIаме да къахьегама ресурсех эффективнегIа пайда эцилга. Укхаза керттердар — кулг-кара ду балхаш цIезигделга, хIаьта промышленносте уж балхаш деш ба 40 процент гаргга бола болхлой, хIаьта гIишлошъеца, гIулакхаш деча сфере — кхы а дукхагIа. Кулг-кара ду балхаш, къаьстта а хала къахьегам, кIезигбаргболча целевой комплексни программа кийчъелга сихде деза.

«Общественни строй ше хиларга хьежжа, — белгалдьаьккхад новкъоста Л. И. Брежнева, — общества къахьегача сага керттера хIама хьадеш бола низ дикагIча тайпарен гуманни лелабара йола Iалаьмате йоккхий торонеш йолаш я социальни. ХIаьта цу торонех бейза пайда эца беза».

1982 шера планах аьлча, цу тIа ЦК Пленуме белгалдьаьккха ма хиллара, белгалъяь я дегIаахара боарроме темпаш. Планаш тIаэцача хана реальни торонашка чIоагIа хьожаш сания, ниттта чIоагIа парте хьадехаргда из йизза кхочашъелга. Хьалха планашта корректировка еш леладаь гIулакхаш кхы ла йиш яц. План, из чIоагIъльчул тIехьагIа закон а хиле дIаотт, хIаьта духхьал закон сания из лоархIаш хила беза беррига — болхлочунгара министрга кхачаллца. Парте декхар оттаду: 1982 шера план кхочашъяь да Iеш тIехкхоачашъе еза.

Советаш нохк, аьлнад новкъоста Л. И. Брежнева дерриге а доал ба толаме болх бара: чIоагIа дегIадьхка хIама хьаду низаш, советски халкъа социально-политически моральни цхьоагIо, КПСС XXVI съезда решенешна белгалъяь хьалхашкахье дахара йола хьадда стратеги. ГIулакх сенах латт аьлча, из латт ерригача парте экономика хьалгьяра дакъерча организаторски балха боарам кхы а чIоагIагIа лакхбарах. Боккха лоархIам бу юкъхьанцарча партийни организацей хьинар айдара: къахьегама коллективашкара хьал. уйла, доале, производствени хьокхамаш а, дукхагIча дакъе, коммунистийна хьегача къахь тайше да.

1982 шера мехка лездерга ССР Союза 60 шу дизар. Цу событе, профсоюзаш комсомолеи хургйолча съездаша а сания чIоагIа керда иккуле хургья партеи халкъеи цхьоагIо хIахо чIоагIъяра, мехка деррига къаманаш народнсташи кхы а чIоагIагIа айхха кхотаяра, наьха политически, творчески хьинар айдара.

КПСС ЦК Пленумо тIайийцаб дукхагIча дакъе 1981—1985 шерашка СССР экономически социальни дегIайоалаяра Паччахьалкхен плана, 1982 шера СССР экономически социальни дегIайоалаяра Паччахьалкхен плана, 1982 шера йолча Паччахьалкхен бюджета проектай могаш бола соцам. СССР Министрий Совете тIадожадаьд белгалъяь проекташ СССР Лакхехьарча Совете юкъцийта дIачуяулга.

БIарча а бизза къоабалдаьй чурен арахьарчен политика дакъе XXVI съезда аьнна никъ дIахьош, коммунизм хьалъяра декхараш кхочашдеш КПСС ЦК Политбюрос [illegible].

Пленумо союзни республикай компартей ЦК-ашта, крайкомашта, обкомашта, окружкомашта, горкомашта, райкомашта, партийни организацешта, советски, профсоюзни; комсомольски организашта, министерствашта, ведомствашта тIадиллал, Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева дьача къамаьлацарча положенешцеи выводашцеи хьалхле а лелаеш, укх шерарча шера заданеш толаме чакхъяхара, 1982 шера а бIарччача пятилетка а план кхоачаш а тIехкхоачаш а яра уйла тIаерзае, аьнна. Из дара парте лоархIаменгIа йола установка — халкъа боахама эффективность, цунна интенсификаци ерига деррига низаш тIадахийта, халкъа боахама дерригача доакъошка Iилма - технически прогресс сихъяра, къахьегама овсарле айяра, продукци дукхагIа арахецарал цун дикал лакхъярах йолаш йолча торонех ма могга дукхагIа пайда эца. Къаьстта уйла тIаяхийта еза капитальни гIишлош хьалъяр дикка тоадара. Металл, доагор, электроэнерги, бийгал, материалаш, финансовии къахьегамеи ресурсаш пайданегIа, кхом беш дIаухийталга Iалашдара шел эша гIулакхаш чекдала, вай экономика кхом беш хургйолаш де шел дезараш де. Iилма лоархIам айбе, Iилма-тохкама, проектни, конструкторски организацеша беча балхах хьахуларашх кхы а эффективнегIа хилийта, экономикана планировани доали делга дIахо тоадара, боахам лелабара стили методаши эргайоахаш тоаяра тIаберзабаь болх тIагIертта бе.

Арахьарча экономически бувзамий эффективность айе, эттара хьалта социалистически механика цхьана леладу гIулакхаш шерде гIерта деза.

Пленумо белгалдир, парте оттадьча доккхийча декхарашна хIара отраслагара, хIара союзни республикагара, крайгара, областгара, городагара, районагара, ерригача къахьегама коллективашкара дIадех торонехи кхочашнехи кхы а биэтагIа пайда эцилга. Цунца дийна боккхача лоархIаме гIулакх да производства хIара участке, доал деча ерригача доакъошка боал дика вIаштIехьбахар, корта боалаш лелабар, паччахьалкхени къахьегамен дисциплина чIоагIъяр.

1981—1985 шерашка СССР экономически социальни дегIайоалаяра Паччахьалкхен план, 1982 шера СССР экономически социальни дегIайоалаяра Паччахьалкхен плани СССР Паччахьалкхен бюджети чIоагIъяьй СССР Лакхехьарча Совето, хIаьта царех законаш бола ший а хиннаб.

ГIулакх хIана сенах латт аьлча, из латт, КПСС ЦК Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета сессеи решенеш хIара коммуниста, хIара советски сага, хIара коллектива дIайоазийтарах, уж кхочашъяьра цар хьадда де дезараш белгалдарах. ЛоархIаме да хIара участке къахьегамхоша толаме болх бергбола хьалаш хьакхоллар, плановеи заданеш кхочашъяьра ший ханнахьа тIахьожам лоаттабар.

КПСС ЦК Пленума, СССР Лакхехьарча Совета сессе решенеш дIайоазийтача боккха лоархIам ба вай толамаш массе оагIорахьара, къьсга, нах кхетаргболаш дIадоазийта, наьха инициативе хьинаре хьаллаца, торонаш гучайха а царех пайда эца а, кхоачамбоацаршши халонашши эшае а гIо де а дезача кепайоазон, радио, телевидене.

Новкъоста Л. И. Брежнева къамаьл, Пленума соцам, СССР Лакхехьарча Совета сессе решенеш дог айденнен чIоагIа къоабалъеши тIаийцай парте, дерригача советски халкъо. Цар дунен общественноста уйла тIаэзай.

Вай планаш — уж хIама хьакхолларa планаш. Уж кхоачашъяра хиланза баргбац машар, дуней халкъашна вIашии цхьана леладу гIулакхаш дегIадоагIилга, кхохкам кIаьдбалар лоаттадари кIоаргдари. Ленински парти, Советски паччахьалкхе хила а хиннай хIанз а я машар, кхерамале, халкъашна вIашии цхьана леладу гIулакхаш бахьан эттара чIоагIагIа леррагIа къовсам лоаттабеш, хIаьта из гIулакх бахьан лаьттал тIарча къахьегамa наха, дика уйла йолча беррига наха сий ду цар.

ЦхьайтталагIа пятилетка хила езаш а хургйолаш а я советски халкъа карагIдувлача исторически гIулакхий наькъацара кхы цхьаькха а сийлен иека. Парте Центральни Комитето хьахтайкадаьд коммунисташа, беррига къахьегамхоша социалистически яхь кхы а шерагIа йоаржаергхиларах, цхьайтталагIа пятилетка тIагIерттача къахьегамца, КПСС XXVI съезда решенеш кхочашъеча керда толамаш дахарца белгалъергхиларах ше чIоагIа тешаш йолга.

(21 НОЯБРЕРА «ПРАВДА» ГАЗЕТ).

ДЕГ ТIАРА БАРКАЛ

Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 64 шу дизарца Советски Союза Коммунистически парте Центральни комитет, СССР Лакхехьарча Совета Президиум, СССР Министрий Совет дакъъала ювцаш букха моаршалаш кхаьчад къахьегамхошкара, партийни, общественни организацешкара, предприятей, учреждений, стройкай, колхозий, совхозий коллективашкара, Советски Эскарен Флотен тIемахошкара.

Моаршалашча доккхал ду ленински парте кулгал а деш советски наха дегIаенача социализма общество — саг массе а оагIорахьара дегIаваре дерриге хьалаш долаш боккъонца йолча демократе тайпа хьалдеча доахача Iалаьмате доккхийча толамех. Цар хьахьоих советски халкъа йоккха морально - политически цхьоагIо, цун исторически оптимизм, вай Даьхе экономически, социальни, духовни дегIайоалаяра КПСС XXVI съездо оттаяь планаш кхоачашъяра тIехьа ше ца кхоеш къахьега, хIама хьакхоллача хала хьалхашка утташ дола чоалхаве декхараш толаме кхоачашде из кийча хилар.

Моаршалашка йиза хьел а лоац къоабал а ю КПСС-ей Советски паччахьалкхени чуреи арахьарен политика, КПСС Центральни Комитета, ЦК Политбюрона, КПСС Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъост Л. И. Брежнева цIенача дег тIара баркал йоах советски наьха хьал-торени аразен духьа, вай планета тIа машар лоаттабар духьа цар кIаьд ца луш дукха оагIош йола болх барагIа.

Городашкарчеи юрташкарчеи къахьегамхоша, къахьегамеи политически дог айденнилга, вай юкъъарча хьаштий йоакхо олга хьа а гойташ, дерригхалкъа социалистически яхь йоаржаьй КПСС XXVI съезда решенеш толаме чакхъяхара, пятилетка хьалхарча шера декхараш кхочашдеш тIехкхоачашдеш яра, Октябра хьалхарча ударни вахте дакъа лоацараша моаршалашка дапоотеш тел шоай сийлахьча гIуллакхех, тIайийца декхараш кхоачашдарах, кхы а дикагIа, эффективнегIа къахьега. хIамаш кхом барен хьурмат дарен кIорп декла йоакхо е шоаш гIертилгах. Из ла вай наха шоай сакхетами инициативеи, бехкам хеташ къахьегилга, шоай партийни граждански декхар кхочашдергдолга къагга хьагойтилга. Из ба Октябре даьке дIахо дегIайоалаяра Iалаьмате йоккхий планаш кхоачашъяь бIаргагургхвара бола тешам.

Дакъъала вувцаш ниттта моаршалаш кхаьчад социалистически мехкий кулгалхошкара, коммунистически, болхлой, революционно-демократически партешкара, доазол дехьарча мехкий правительствашкара, паччахьалкхени общественни деятелашкара, къаьст - къаьстача гражданашкара.

Вай доттагIаша, советски наьха цIей дакъъала а дувцаш, белгалдоах, керда строй дакъъагйоаца хIама хьакхолла торонаш гучаяьхазача Советски Союза массе а оагIорача карагIдаьннараш. ираза кхоаие бахьан къовсам лоаттабеча деррига халкъашта дегаоидлом стимули йолга. СССР-ах, йоах цу моаршалаш гIа, социалистически содружества тешаме чIоагIале, планета халкъаша лоаттабеча революционни кортамукъален къовсаме чIоагIале хиннай. Моаршалаш тIа боккха мах бу доаьув доаццаш машара социализма, общественни прогресса 60 шерал совгIа хала гIулакх деш хьайоагIача Советски паччахьалкхен леррагIарча ленински арахьарча политика. Империализма эттара реакционнегIа дола милитаристски тIоазараш хьалхьайна хилаpo лелийташ йола хIанзарча чоалхаенен кхераменен хьалеза из политика адамле термоядерни тIема кхерамах ткхара юкъехьош доладе маькера дакъа да.

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо СССР Министрий Совето ерригача партийни, советски, общественни организацешта, предприятей, стройкай учреждений, колхозий, совхозий коллективашта, Советски Эскарен Флотен тIемахошта социалистически мехкий кулгалхошта, коммунистически, болхлой, революционно-демократически партешта, доазол дехьарча правительствашта, паччахьалкхени общественни деятелашта, демократически организацешта, хIаьта ниттта къаьст - къаьстача гражданашта дег тIара баркал оал Сийлахь - йоккхача Октябра 64 шу дизарца моаршал дайтарагIа а дикавар хилар ларагIа а.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ | СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ | СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

Новкъоет Л. И. Брежнев ФРГ вахар

КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев 23 ноябре Москвера ФРГ федеральни канцлера Г. Шмидта вийха визитагIа Германе Федеративни Республике вахав.

Новкъостаца Л. И. Брежневца цхьана бахаб КПСС ЦК Политбюро член СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель И. В. Архипов.

Советски Союза Паччахьалкхен байракхаща кийчъаьча Внуковски аэродроме новкъост Л. И. Брежнев накъавахьккхар КПСС ЦК Политбюро членаша Ю. В. Андропова, М. С. Горбачева, А. П. Кириленко, А. Я. Пельше, М. А. Суслова, Н. А. Тихонова, Д. Ф. Устинова, К. У. Черненкос, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидатама П. Н. Демичева, В. В. Кузнецова, Б. Н. Пономарева, М. С. Соломенцева, КПСС ЦК секретараша И. В. Капитонова, В. И. Долгиха, М. В. Зимянина, К. В. Русакова, КПСС ЦК членаша К. М. Боголюбова, В. П. Бугаева, В. Ф. Мальцева, Г. С. Павлова, Н. М. Пегова, Г. К. Цинева, Г. Э. Цуканова, Н. А. Шелокова, КПСС ЦК членалла кандидаташа В. А. Голикова, М. Холова, КПСС Центральни Ревизионни комиссе членаша С. А. Лосева, В. М. Фалина, КПСС ЦК Генеральни секретара референта Е. М. Самотейкина.

ФРГ ишта бахаб КПСС ЦК Генеральни секретара помощникаш А. М. Александров, А. И. Блатов, КПСС ЦК отдела заведующи Л. М. Замятин, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра заместитель А. Г. Ковалев, КПСС ЦК ГIулакхий управляюще заместитель М. Е. Могилевец, СССР МИД отдела заведующи А. П. Бондаренко.

ДIаболхараш накъабоахараша бар СССР-е ФРГ гIулакхашта ханна поверенни вола Х. Хубер, ФРГ посольства дипломатически болхлой.

(ТАСС).

Л. И. Брежнев ФРГ кхачар

БОНН, 22 ноябрь. (ТАСС). КПСС Центральни Комитета Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев ФРГ Федеральни канцлера Г. Шмидта вийха визитагIа тахан Германе Федеративни Республике кхаьчав.

Цунца цхьана цига кхаьчаб КПСС ЦК Политбюро член, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель И. В. Архипов.

Кельн-Бонн яхача аэродроме самолета трапа юкхе Леонид Ильич Брежнева моаршал хоатташ хилар Г. Шмидт, вице-канцлер а ФРГ кхыча мехкашцарча гIулакхий министр а Г.-Д. Геншер, ФРГ-ра СССР посол В. С. Семенов.

Боннхача советски хьаьшана накъабаьхкабар ишта ФРГ правительства кепайоазони информацеи ведомства кулгалхо, статс-секретарь К. Беккер, ФРГ МИД статс-секретараш Б. Фон Штаден и Г.-В. Лаутеншлагер, СССР-ера ФРГ посол А. Майер-Ландрут.

Л. И. Брежневга дег тIара моаршал хаьттар СССР посольства, ФРГ-та кхыча советски учрежденей болхлоша, Бераша Леонид Ильича зизаш делар.

Л. И. Брежневца цхьана ФРГ кхаьчаб КПСС ЦК Генеральни секретара помощникаш А. М. Александров и А. И. Блатов, КПСС ЦК отдела заведующи Л. М. Замятин, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра заместитель А. Г. Ковалев, КПСС ЦК ГIулакхий управляюще заместитель М. Е. Могилевец, СССР МИД отдела заведующи А. П. Бондаренко.

Л. И. Брежнева Г. Шмидти, А. А. Громыкои, Г.-Д. Геншери мотоциклистий эскортаца накъа а боахаш автомашинашца ФРГ болча хана советски хьаьший хургболча Гимних яхача замке бахар.

Протоколага хьежжа официальни накъабехкаре торжественни церемони хургья Бонне 23 ноябре.

* * *

Гимних яхача замке дIахьачачул тIехьагIа Л. И. Брежневнея Г. Шмидтаи юкъе доттагIлен хьале чайн дьынна лоацца къамаьл хилар.

* * *

БОНН, 23 ноябрь. (ТАСС). Тахан хилар визитагIа Германе Федеративни Республике кхаьчача КПСС ЦК Генеральни секретараца, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председательца Л. И. Брежневца официальни вIашагIкхетара торжественни церемони.

БАХАЧА НАЬХА КХОАНЕН ХОЗНЕ

Укх тӀехьарча хана къаьста дукха гӀишлош хьалйо Нохч-ГӀалгӀайчен столице городе Грозне. ДӀадахача ткъаь шера Ӏалаьмате дукха наха чубаха цӀенош хьалдаьд города централ арахьа. Цар торо хилийтай тахан Грознерча центральни даькъа реконструкци яре балхаш дӀадоладе. «Чечингражданпроект» институто кийчъяьча проектах Ленина, Субботникова, Николаева-Терешкова цӀерагӀча улицашка бахача наха лаьрхӀача цӀеной бӀарчча объединени кварталаш хьалъеш я. Итт эзар саг наха йиш йолаш хургда уж цӀенош. Иштта проект оттаьй дукхяза вӀаштӀарадаь цӀенош шолдагӀча колхозни рынке, Окружной — Ленина — Грушевой — Гудермесски улицашка хьалдара. Иссалза вӀаштӀарадаь дий цӀа цига хӀаналеха хьалдаь а дикха эксплуатаце дӀалала кийчдеш да. Города къулбехьен район, аьлча а, Ленина — Магистральни — Сайханова яха улицашка а наха чубахара дола цӀенош хьалдара йола проект а оттаьй.

Грозне пхелагӀен ялхлагӀен микрорайонаш хьалъяра проект а оттаь йоадаш латт. Уж хьалъяра хьалкарча ергӀо дӀалоацаргья 13 гектар. Иштта дукха цӀенош хьалде доладергда къаьнара аэропорт хиннача, реконструкци ергья Первомайски улица, Ленина цӀерагӀча улицагара Сунженски улицага кхаччалца йолча моттига реконструкци ергья. Иштта дукха наха чубаха дукхеза вӀаштӀарадаь цӀенош хьалдергда Жуковски цӀерагӀча, Пионерски улицашка, кхычахьа.

Укх тӀехьарча хана вайна хоаш ма хиллара, дукха хувцамаш хиннад город Грозне. ХӀана архитекторашта хьалхашка латтача керттерча декхарех да хьалдеш долча цӀеной, города реконструкци еш долча доаньой архитектурно-художествени сибат товделга. 92-я 67-и серех дола типови наха чубеха цӀенош хьал а деш цар дикза кхоачашде деза да лакхара планировотиа, санитарно-технически, эстетически хьалаша дӀалехарш, Ӏалама-климатически социальни демографически факторш теркал а еш.

Наха чубаха хьалдеш долча 92 серех долча цӀенош кӀезиг-дукха кхоачашду цу даькъе дӀадехараш. Вай города климатически район ларде а лувцаш, ахханара помещенеш-балконаш, лоджаш кхзгай кийчеш санна хилийта еза, ахкал-ламалакьа меттел, царех бӀарччача шера пайда а ийберг болаш. Из дӀелга тӀадоладаьдар тха институто Октябрьски яхача майданга гонахьа хьалдеш хиннача кийсазза вӀаштӀарадаьча грузински цӀеношка а. Дукхаза вӀаштӀарадаьча цӀеной хӀара атажа тӀа хӀамаш йокъаю цӀе хилийта деза, лоалахарча цӀеношка еш йола тӀар а тага а вокхарна дӀахозаргдоацаш гӀулакх вӀаштӀехьдакха деза, тоае еза цӀеной хьалхашкахьарча оагӀорахьара архитектура, тховнаш дӀанхуалалга, хувца еза фризови панелаш. Иштта кхы дӀахо. Тахахарча дено дӀадехаш дар из да, хӀана аьлча хӀанз мара хьалде доладеннадац 92 серех дола цӀенош, уж санна дараш дукхагӀа хьалдергдолаш а да.

Наха чубаха хьалдеш дола цӀенош хозагӀа а дикагӀа а хилийтара дукхаза вӀаштӀарадаь цӀенош хьалде лерхӀаш да. Масала, юкъера даьрхӀача Ленина цӀерагӀчен Первомайски улицашка хьалдеш дола цӀенош 8,4—8,6 этажеш йолаш хургда. Ленина цӀерагӀча улицагӀа хьалдеш да эггара хьалхара 16 этаж йола цӀа, Николаева-Терешкова цӀерагӀча улица тӀа кхы а цу тайпара дзхо цӀа хьалде боккъо ениай. Шийттазза ялхийттаззе вӀаштӀарадаь цӀенош хьалдергда Шолжа йиш оагӀорахьарча берда йистошка, Первомайски улицагӀа, къаьна аэропорт хиннача моттиге, Богдана Хмельницки цӀерагӀча улицагӀа, города юкъе.

Хьалхара 92 серех дола шийттазза вӀаштӀарадаь экспериментальни цӀенош хьалдергда Ленинен Субботниковен улицаш вӀашагӀкхетача саьнгта. Лакхе белгалдаь цӀенош хьалдеьдаьлча города юкъерча даькъа архитектурно-художествени сибат хувцалургда. Къаьнарча 464 серех хьалдеш хинначарна метта 67 серех дола пхезза вӀаштӀарадаь еттача кирпишкий цӀенош а хьалде лерхӀаш да. Тха институто архитекторашта хьалхашка латта декхар да кхычахьа тара а доацаш шоай архитектурех 67 серех дола еттача кирпишкий пхезза вӀаштӀарадаь цӀенош хьалде доладайталга. ХӀанзарча хано дӀа ма дехкара хила деза уж эстетически, санитарно-технически, климатически, социальни хьалаш а долаш. Дий цӀа дола квартираш дукхагӀа хилийта йераӀ хӀара хьалдеча цӀеношка.

«Ленгипрогор» яха института кийчъяьча прогнозни схемах Нохч-ГӀалгӀай АССР районни планирофке 2000-ча шера хӀара шера хьалдергда 800 эзар квадратни метр наха чубаха цӀенош, цу хана йоккхийча панелех хьалдеш дола цӀенош дӀелачул иттазза дукхагӀа а хулаш, шера хьалдеш дараш 500 эзар квадратни метр хургда. ДукхагӀа гӀишлош хьалъе йолаяргья дувзадена дукхагӀа хила езаргья керда гӀишлон базаш, вӀашагӀхетта аьшкбетона конструкцеш арахеца предприятеш, крупнопанельни домостроение заводаш, нерудни гӀишлон материалаш арахеца заводаш.

ХӀанз а тӀехьа городе гӀишлош хьалъераштa хьалхашка латт къоасталанза дола дешаш. Царех наӀ да город дегӀаахара перспективни лостам бовзаш ца хилар. Бахача наьха шоай доалахьара цӀенош чӀоагӀа кхоталена листа дагӀаш хилар Октябрьски районе дукха ораши аьле цӀи хилар. Заводской районех Ленински районе яхьад даьккъа тӀен дукха газ хилар. ЧӀоагӀа Ӏатакъаш гӀулакх да вай столица дегӀайоалара йолча перспективаьа. «Ленгипрогор» яхача институто кийчъяьча районни планировка схемо тахан а тӀехьа къоастаьаь дац на дош. Город дегӀайоалара йолча пхе вариантех цхьаькха а яц цӀенхаштара кхоачамбоацар доваш.

2000-ча шера 500 эзар саг хургва Грозне вахаш, хӀанз 375 эзар саг мара вовцача. Кичахьа бахе ховшаргба теш 125 эзар нах? ХӀанз нах бехаш дола цӀенош реконструкция ярах из дош къоасталуш дац. Городе малхбоалея дакъа карадерзалуш дац полигони хини ца хилао бахьан долеш. ХӀаьта город къулбехьенгахьа, Аргунагахьа дегӀайоалаяр цу районна геологически а санитарно-гигиенически а хьалашка диллача эггара шийсагӀа йола решени я. Цхьабакъда, цу вариантага дӀалоцаш дар Ӏалаьмате дукха ма. ХӀаьта къаьна хинна аэродром йолча 5-гӀен 6-гӀен микрорайонаш хьалъе йоларах цхьа юкъ йоакхийтаргья цӀенош хьалде латта ца лаш. ХӀаьта а город дегӀайоалара дола дош къоаста ца дича дарг долаш дац, из хӀанзалехьа къовсталде дезаш а да, цу эзарнех тӀехьарча ткъаь шера лаьрхӀа йола гӀишлош хьалъе моттиг кийчъяра.

ХӀанзе а къоастаде дезаш дола шоллагӀа декхар да вай города гӀишлон-климатически район эргайоаккхилга. Вай республикана микрорайонирования яра а IV климатически района дола доазув оттадара а кхоачашде дезаш да Ӏилман-тохкама балхаш. Законно вай республика IV климатически района юкъехьойя дикка тоалургда городе бахача наьха комфортни хьалаш. ДикагӀа къоастадулургда наха эшаш долча цӀеной а квартирий а дешаш. Нахага шоай доалахьара цӀенош хьалдайта доладарна а дегӀайоалае йиш хургья город. Уж хьалдергда климатически башхалонаш, демографически хьалий спецификаци, вайнаьха традицеш ларде а лувцаш. Цу даькъе хьалхара тӀа баьккхаб «ТбилЗНИИЭП» институто, цу кийса хиларах теша а ваш, шоаш даьча балхашта юкъедиххал цар Нохч-ГӀалгӀай АССР IV климатически районе хила езалга.

Иштта хӀанз къоастаде дезаш хьалхашка латтащ дола дош да Грозне а республике а бахача наьха демографически структура тохкилга, из деза нах бахача цӀеной типологи дегӀайоалаяра. ТӀаккха типови квартираш, нах баха цӀенош, комплексаш хьалъяра йола планови структура къоастаюргья. Уж санна дола балхаш укх гаргарча хана хьалхарча аргӀах республикерча городашкен тӀаккха дукха нах бахача моттигашкен тӀехьа а ца тетташ де дезаш да.

Республике наха баха цӀенош хьалдара типизаци е еза ха хьатӀаоттай. Республикера тайп-тайпара йола городаш дегӀайоалаяра вай серех дола цӀенош хьалде доладе деза цига еттача кирпишкех. Наха баха цӀенош вай город Грозне а республике а хьаллара даькъе къоастанза йола проблемаш дукха я. ХӀаьта из къоастадар сийлен декхар да хӀара архитектора, инженера, Ӏилмахочун.

О. АВАКИМЯНЦ,
«Чечингражданпроект» института керттера архитектор.

Р. ГРИГОРЬЯНЦ,
академика М. Д. Миллионщикова цӀерагӀча Грозненски мехкдаьтта института архитектурак гражданский промышленни здани кафедро заведующа.

Дукха ха йоацаш Грозне болх бе йолаенний керда телефонни станци. Городашта юкъе бувзам дикагӀа лоаттабира деррагӀ хьалаш дӀаштӀехьдахад укхаза.

СУРТА ТӀА: (хьалхарча класс) кердача станце коммутаторе а цхьоалагӀча класса телефонистка Г. Степаненко.

Я. БАТЧАЕВА сурт.

Саг [illegible] кхеди да ва

ДИНА ДУХЬАЛАРА БОЛХ ТӀАГӀЕРТТА БЕ

Дукха ха йоацаш КПСС Грозненски горкома пленум хилар. Цига дийцар «Идеологически, политико-кхетама болх дӀахо товбарах болча» КПСС ЦК соцамо дӀадеххача бесса городерча парторганизацеша къахьегамхошта интернациональни атеистически кхетам балара 1980 шера июнь бетта хиннача парте городской комитета VII пленумо де деза аьнна белгалдаьккхай хиначох фу даьа.

Пленумо белгалдаьккхар городерча партийни комитеташа, идеологически активо къахьегамхошта интернациональни атеистически кхетам балара дикка болх баьлга.

КПСС горкома VII пленума итогех лаьца пленумаш хилар Старопромысловски Октябрьски райкомашка. Ленински Заводскойи районашка юкъьанцарча партийни организацей секретарий совещанеш чакхъяьхар. Пленума итогаш ювцаш 244 парторганизаце партийни собранеш хиннай. Цига отта а аь чӀоагӀийр интернациональни Ӏилман-атеистически кхетам балара планаш.

Парте Грозненски горкомо оттаьча комплексни планега хьежжа атеистически болх тоабара городской районни координационни советаш вӀашагӀъехкар. ТӀехьарча хана хьинарегӀа болх беш я уж. ХӀара Совето тохк городе е районе мийта бу дина духьаларен интернациональни болх, из тоабарах лаьца хьехараш ду. КПСС горкомерча координаца еча Совето шера 4 заседани яй. Укхаза дийцад аьшкбетонни конструкцей заводе, химикий культура ЦӀагӀа, бӀартӀача Заводской районни парторганизаце къахьегамхошта Ӏилман-атеистически а интернациональни а кхетам баларах дола дош. Совет хьежай вуза преподавателаша, историе, социологе, филологе Ӏилман-тохкама институто балхахоша цу доархӀамеча гӀулакхаца мишта даькъа лоац.

Координацин советаш вӀашагӀъехкай йоикха юкхьанцара парторганизацеш йолча предприятешка а. Лакхе латтача парторганизацеша тӀаийдеча соцамашца хьалхале а лелаш болх бу цар. Совето лостам тел партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша чакхбоахача дина духьаларча а интернациональни а балха. Иштта цар координаци ю дина культах дола законаш лораларга хьожача халкъа депутатий городской а районни а исполкомий комиссеша беча балха а.

Ӏилман-атеистически а интернациональни а болх чакхбоахача партийни организацеша тайп-тайпара формаш юкъейхульл: лекцеш, беседаш, дукхача наха информаци еш йола средствааш. Районашка чаккхдоах атеиста «девош», «кӀираш» граждани сходаш, атеистически сайроаш, кхыйола мероприятеш хул.

ХӀанз городе атеистически болх вӀаштӀехьбоаккхаш 230 саг ва. Царел совгӀа атеистически пропаганда еш «Знание» яхача общества 160 лектор-атеист, партийни комитетий 30 лектор-атеист ва. Ӏилман-атеизма лардаш Ӏомаю партийни просвещене системе, кхыча дешара заведенеш.

Ӏилман-атеистически болх тоабар а къахьегачхой культурни боарам лаккхбалар а бахьан долаш дина балех бувлаш боагӀа дукха нах. Цунга хьежжа цар саккетам а лакхлу, къахьегама, общественно-политически хьинар а айлу.

КПСС горкома VII пленумо хьалхашка уттадаьча декхарашка хьежжа де дезар даьд атеистически кадраща бу болх тоабара. Парте горкомо а райкомаш а кадраш хьахоржаш уж хаддаза Ӏомадеш хинна. Даьча тохкамаша хьахьехар 1973 шера дена духьалара пропаганда е хоргдолаш 1,5 эзар саг кийчдаьлга. Цхьабакъда, из болх дӀахьош царех кхоалагӀа дакъа мара хиннадац. Цуна дувзадена ЧИГУ лаьрхӀа атеистий-методистий школа вӀашагӀъелай. Цу гӀулакха дукхагӀа теркам тӀаухийт КПСС обкомерча курсашка, горкоме болх бе йолаенний консультационни пункт.

Атеистически кхетам балара белгалара боал баьб горкомо а цуни отделаша а. Реконструкци е йолалй атеиста цӀенна, дина культах дола законаш кхоачашдарга хьожаш йолча комиссей болх тоабаьб.

КПСС горкома VII пленумо соцамо бехкеонкхам айбаьб комсомольски организацей я. ТӀехьарча хана нагирхошта атеистически а интернациональни а кхетам дикагӀа луш я уж. Предприятей а партийни организацей а культалхой, парте, къахьегама, комсомола ветеранаш юкъе а болаш, хьайийлла комсомольски собранеш чакхйоах.

Цунца цхьана ела йиш яц соцамо дӀадехар массанахьа а дизза а кхоачашдаьд, аьнна. Из иштта долга хӀаьнокх укх шера 70 парторганизаце даьча тохкамаша. Дукхача а парторганизацешка из болх къахьегама, нравственни, интернациональни кхетам баларца айхха бувзам болаш чакхбахац. Из доатӀа Заводской, Октябрьски районашта, бытовой гӀулакхаш деча предприятешта, гӀишлон организацешта.

Масала, КПСС горкома VII пленума соцамо дӀадехар кхоачашде Заводской райкомо оттаьь мероприятеш бюро чӀоагӀъяьац. ЦӀенхаштта дола кхоачамбоацараш да чхьагӀара-ноггъчин комбината, туберкулезни больница, ПТУ-4, кхыча парторганизацешка.

Массанена а хов къахьегамхошта атеистически а интернациональни а кхетам лугӀа етта болх боацилга. Иштта дале а, тесса дита йиш йолаш гӀулакх дац наха материалистически кхетам лугӀа. Нийса дац, масала, Грозненски мехкдаьтта институте «Ӏилман коммунизма лардаш» хьалхарча курсашка мара Ӏома ца елга, хӀана аьлча диалектически исторически материализм 3—4 курсашка студенташа Ӏомаеш хилча. «Кхы цхьаькха а масал доладердга вай Грозненски мехкдаьтта институто беча атеистически балхах лаьца. Общежитешка бахача студенташца беча балха плана тӀа хӀара шер-шера ислама критика еш цхьа тема я, хӀаьта ханага диллача из а хул христиански моахашца ювзаенна. Цу балха тӀа формализм я хаьдда лостам телаш йола орган укхаза ца хилар бахьан долаш.

ЙоккхагӀйолча партийни организацешка атеистически интернациональни кхетам балара базаш елга дика дагалаьца хӀама дар. 11 яр уж КПСС горкомо чӀоагӀъяь. Цхьабакъда, партийни комитеташа цар хаддаза йоакхо ца яр бахьан долаш царех дукхаха яраш наьхата тӀа мара яц. Из болх тесса битачарех я В. И. Ленина цӀерагӀча ГНПЗ, аьшкбетонни конструкцей завода, пачхьалкхен университета, кхыйола парторганизацеш.

КПСС горкома VII пленума соцамо дӀадехар кхоачашделга дувцача хана коммунисташа белгалдаьккхар материалистически кхетам балара хӀаравеца къаьст-къаьста болх беча кхоачамбоацараш долга. ДуккхагӀа парторганизацешка система а йолаш, чакхбахац из болх.

Дина обрядаш лелаярах йолча городерча даннеша хьахьокх укхаза дукха кхоачамбоацараш долга. Атеистически интернациональни кхетам баларга дикагӀа хьожаш хила еза партийни организацеш, цу гӀулакха дукхагӀа кийчъе еза квалифицированни кадраш. Бераишта кхуш боагӀарашта кхетам балара юкъеоза еза школаш, дезал.

Социализманен капитализманен юкъера идеологически къовсам ирбенначa хӀанзарча хьалашка лоархӀаме да къахьегама юкъера юкъ яхара майрра духьале а еш, коммунистически кхетам бола советски саг хьалхевелга.

А. БЕЛЯКОВ,
КПСС Грозненски горкома пропаганда агитацей отдела заведующи.

Городской партактива собрани

ШӀаьраскъ дийнахьа КПСС обкома политдешара ЦӀагӀа Грозненски городской партийни актива собрани хилар. Цига дийцар парторганизацей деналь айдарах, социалистически доалахье лораярах дола дош. Цу хьакъехьа доклад йир парте горкома хьалхарча секретаро И. И. Семенова.

Доклад ювцаш къамаьлаш дир Е. В. Тумсоева — парте Старопромысловски райкома хьалхарча секретаро, В. И. Железнее — республикерча [illegible] гӀулакхий министра заместителa, М. Д. Хасаевас — Нохч-ГӀалгӀай гӀишлошъеча управлене СМУ-5 маляра-штукатура, Н. М. Руданова — Грозненски пассажирски автотранспорта производственни объединене партийни организаце секретаро, В. П. Снегира — Старогрозненски бурудеттача балхий управлене мастеро, М. М. Кимаева — В. И. Ленина цӀерагӀча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахарча завода оператора, Ю. М. Кириллова — «Грознефтехимремонтстрой» треста партийни комитета секретаро, Д. Х. Берсановас — «Чечингушбыт» объединене тӀамаш тегача мастера.

Дийнача дешах лаьца резолюци тӀайийцар актива собрано.

ВЛКСМ РЕСПУБЛИКАНСКИ АКТИВА СОБРАНИ

Шоатта дийнахьа г. Грозне Союзий ЦӀагӀа чакхъяьлар ВЛКСМ республиканенски актива собрани. Цига дийцар шин дош — «НГӀАССР хьаль 60 шуа Нохч-ГӀалгӀайче шийлоӀамагӀа Россея юкъеяха 200 шуи дизара даха ма доагӀара наькъдахара республика комсомольски организаце декхарех» яха доклад йир ВЛКСМ Нохч-ГӀалгӀай обкома хьалхарча секретаро Г. Х. Эльмурзаева.

Прениешка къамаьлаш дир Л. Амерханова — ВЛКСМ Наьсарен районна хьалхарча секретаро, В. В. Виноградова — ЧИГУ профессора Д. Мудаева — Назрани «Сельхозтехника» МРО водителa, кхычар.

ШоллагӀа дош физкультурех спорта дӀахо дегӀайоалара КПСС ЦК, СССР Министрий Совето дукха ха йоацаш тӀайийца соцам кхоачашбара ре дезараштa хетадаь дар. Цу хьакъехьа доклад йир ВЛКСМ Нохч-ГӀалгӀай обкома шоллагӀча секретаро В. Н. Калугина. Доклад ювцаш къамаьлаш дир массехк саго.

Шинна а дешах лаьца резолюцеш тӀайийцар.

ГРАЖДАНСКИ ОБОРОНА ДИ

ДӀадахача шоатта дийнахьа город Грозне чакхдаьккхар граждански оборона Ди.

ӀуйрӀийна итт сахьат даьнача хана города еррига предприятешкара, организацешкара, учреждинешкара военизированни йоацача формировани командаш дӀаэттар В. И. Ленина цӀерагӀча майдан тӀа.

Митинг чакхъяьннача тӀехьагӀа «Динамо» стадионе «Красный молот» заводерча Котлзн паркем ялх тайпа яхьашка декъа лоацаш хилар къахьегама коллективий командаш. Сандружиннай яхьашка хьалхара моттиг яьккхар ГрозНИИ командо, спасательни группашта юкъе котъяьар № 4 йолча городской юкъерча профессионально-технически училища команда, бувзама группашта юкъе эггара толашагӀа яр станце бувзама дистанце команда, разведгруппашта юкъе — «Электроприбор» завода яр, наблюдене посташта юкъе эггара лакхагӀа бола кьоккам баьккхар экспериментально-механически заводерчо, цӀи йовсча отделенешта юкъе дикагӀа яр Старопромысловски района команда.

ХӀаьта яхье итогаш йича гучадьлар котало яьккхар Старопромысловски района команда хилар, шоллагӀа — Октябрьски, кхоалагӀа — Заводской районий командаш.

КЪОНАЧА СПЕЦИАЛИСТИЙ ЙОАКХО Ю

Тха заводе укх шера хьахьожаваь болх бе венав пхийтта къона специалист. Уж ба хӀана шоай творчески аьнгь дӀабоалабеш бола къона специалисташ, инженераш. Цар вӀсаро эггара бехктокхамегӀа йола ха я на. Хьалхара денощи а дена царгара доагӀаш дар хьа а дехаш, эшаш доле гӀо-новкъостал ду царна тха предприяте. Къахьегара царна мел эша хьалаш Ӏалашдаьд, дика кийчъаьд бегте хьалаш, опытни хьехамчашта тӀачӀоагӀбаьб уж шоай болх царна йӀовргагӀа бовзийтара.

Беррига къона специалисташ дӀа-хьа хьожабаьб цехашкен отделашкен. Уж болх беш ба конструктораш, технологаш, программисташ, мастераш болаш. Специальность караерзае царна новкъостал ду йоккха опыт йолча производственникаша: № 3 йолча цеха технологически бюро начальника В. А. Марусина, инженераша-конструкторашa А. И. Лукьянова, А. М. Сухорукова, вычислительни центра начальника В. А. Нузина, кхы дуккхачар а.

Керда къахьега волавеннача моттиге, йовзаш йоацача городе хьалхарча аргӀагӀа латт бытовой хьалаш тоаделга. Из дош а дина къоастадаьд тха предприяте коллективо. Дукха ха йоацаш хьалдаьд «къонача специалистий цӀа» — гостиница дьисане йола общежити. Цу чура къоначa производственникашта цхьацца цӀа деннад. Цу общежите дӀоттае лерӀ телевизораш, радиоприемникаш, кхы эшаш йола инвентарь.

Беррига а хӀанз укх сахьате тха заводе къахьегаш ва 34 къона инженер. Царна юкъе ба дешара завеленешкара хьожабаь балха бехкийтаради ккаь шерал чухьнатьа укхаза болх беш бараши. Цар йоакхо еш я къонача специалистий совет. Из хаддаза хьожаш хул къонабарий жилищно-бытовойи производственни дешашка, цар Ӏилман-технически белхага, рационализатори балха тӀа цар творчески къахьегаш дакъа мишта лоаш.

Тха заводе йоагӀа йоакхо ю царга дикагӀйола опыт Ӏомайтара. Кхыча предприятешка ухийташ производственни экскурсеш вӀаштӀехьйоах. Дукха ха йоацаш къона специалисташ производственни экскурсе баха хилар «Красный молот», радиотехнически заводашка. Къоначa говзанчашта йӀаьхо керда производства, прогрессивни технологически процессаш, эггара кердагӀа йола оборудовани. Уж цига баьа хиларах доцца беркат даьлар царна. Къоначa специалисташа В. Перемолотова, В. Ибрагимова кийч а я ь рационализаторски предложени елар. Из тӀеррааьяр къахьегама хьалаш тоадара, производствана юкъе прогрессивни технологически процессаш йоалаяре, хьеш йолча изделей конструкцеш тоаяра.

Къонача специалистий технически знанеш лакхъяра царна заняттеш ю. Шин йӀаьр цкъа квалификаци лакхъяра йолча Курски института Грозненски филиала белхлоша царца занятеш ю, электрофотографех лаьца лекцеш яр. Иштта специализаци яра Ӏилман центрашка а хьажабу уж. Укх денощка Москверча цхьан институте шин квалификаци лакхъеш хинна технолог И. Широкова цӀахъаьлай.

Завода коллективо шоай еча йоакхонна жоп а луш, шоай хьинараш ийган кхо ца беш къахьег къонача специалисташа. Цар хьинаре къахьегаш доахачa толамий а лаьха мах бу предприяте кулгалхоша. Масала, балха тӀа дика производственни толамаш дахарах дукха ха йоацаш Сийлен грамота елар къонача инженера В. Ибрагимова.

А. ЗАЙЦЕВ,
«Электроприбор» завода хьалдача.

ЦХЬА ДЕЗАЛ САННА

ГӀишлон материалий гӀишлон индустрей Аргунски комбинате къахьегаш я формовщиккий цхьайтта бригада. Царех цхьаннена керте латташ ва комсомолец Джамалханов Ӏийса. Ткъаь шинъ шу мара даланза вале а цӀи аха цу да цо бригадина кулгалду. Цу лоаццача хана предприятерча кулгалхошка къаьгта дӀаьехкад цо ше бригадирадла хьожаварах уж гӀалат ца баьннилга. Коммунистически къахьегама бригада яха сийлен цӀи лелаеш я цо кулгалдеш йола коллектив. Цуна из сийлен цӀи хьожалийтара а дукха къахьийгад бригадира Ӏ. Джамалханова.

ТӀа тхов боацача аррча полигоне къахьегаш ба формовщикаш. Цар хьеш йола колоннаш, мостовой балкаш, лардашта эша блокаш, наькъашка ехка Ӏоакъаш, аьшкбетонах хьеш йола изделеш гӀишлонхоша чӀоагӀа хоатташе дика дӀайолхаш я. ДогӀа, лоа делхар, шийла яр аьнна, цӀаккха а соцаш бац башенни крано беш бола болх, соцаш дац аьшк тедилга. Хаддаза хьатӀаух бетон тӀайола автомашинаш. Болхлоша тоӀа а йолийташ чуетт из непашка, цу непашка хьалхагӀе Ӏо а екха кийчъяьй арматурия каркасаш, закладни оатхалаш. Хоаш ма хиллара, цхьан спецзаказах хьаеча колоннана 30 совгӀа закладной оатхал еза. Бетон непашка чуйотталехьа уж цу чу дӀауттаяр санна бола бехктокхаме болх беш ба бригадера Уснхадиев Султани Шовхаев Мувсаи. Шоаш укхаза болх беш бола дукха ха еце а, цу балхах тӀехдинна кийттаб уж, цудухьа массаза а шоай декхараш цӀена кхоачашду цар.

Бригадира къаьстта белгалваьккхар Мусаев Ӏайдн. Дий шу совгӀа ха я цо комбинате болх бу. Цига санна дукхазаж бригадерча формовщикашта юкъе лаьрхача социалистически яхье котваьннаь ва. Ше формовщикий балха тӀа Ӏоаь опыт дог рьаза долаш дӀайоаьйт цо къонабарашта. Цунца цхьана болх беш ба цо Ӏомабаь формовщикаш. Царех ба Дудаева Зина, Макаев Салман, кхыбараш.

Башха-дика къахьегарах сий деш ба йоккха опыт йола формовщикаш, коммунистически къахьегама ударникаш Ишаева Велкьис, Расуева Яхийта. Хьаьнале къахьегаш болча цар иштта болх бе Ӏомабу бригадера кхыбола формовщикаш. Шоаш хьеш йола продукци дика мара ца хилийтац цар, материалаш лоххо.

Аьшкбетона изделеш непаттача участка керттера говзанчех лоархӀаш я арматурщица Мусаева Залия. Шийбехках цо бригада балха тӀа хьовзам хилийта цхьа моттиг ийслац. Формовщикашта эша материалаш сиха ханнахьен хьатӀаехь цо царна, ше болх беш йолча крана цо даим дика доал дарах хаддаза болх беш лаьа из.

Лоаццаа аьлча, цхьа дезал санна барт тайна коллектив я оал комбинате Ӏ. Джамалханова бригадех. Керттерча даькъе из да цун доакъашхой шоацта хьалхашка латтача декхарех тӀехдика лоархӀабеш хилар. Цудухьа хӀара бетта план толамца кхоачашъеш хьабоагӀа бригада формовщикаш. ДӀабахача итт бетта план 102,5 процент кхоачашъяьй цар.

Н. ПАШАЕВ,
Аргунски гӀишлон материалий гӀишлон индустрей комбината мастер.

Планаши даьдаьннабаши

ЗАВОДА ТАХАНАРЕИ КХОАНАРЕИ ДИ

— Бакински еккъача трансформаторий завод мехка цӀ мара йоаца из специализаци йола завод я, — дуц завода директора Адиль Мамедова. — ТӀа-тӀа сиплуш латтача энергетика дегӀаахара темпаша дӀадийхар йоахала, атомия, гидроэлектростанцешта йолча электротехнически оборудоване дукха специализированни производстваш хьалар. Духхьал цу гӀулакхо чӀоагӀа кийчар итт шу хьалха башха наха йоахаш а ца хиннача электроремонтни мастерской кхелл цар метта хьалъаттай тха хӀанзара завод.

Тахан сона заводе бӀаргадайнар да хьалха хиннача мастерскешта этапех оалангара реконструкци яр бахьан долаш хинна хӀама. Еррига керттера цехаш хьахиннай ийсалгӀча пятилетке. Цу хана вкаьчар завод шийн проектни низага а. ИтталагӀча пятилетке аь реконструкци еррига а производствана интенсификацеца ювзаенна яр. Керттерча а кийчоа а цехашка оттайяр балха овсарде лакха йола оборудовани — автоматически линеш, сварочни установкаш, программни управлени йола станокаш, дистанционни управлени йола механизированни участкаш, роботаш, манипуляторш.

Технически прогресс хьокхаеннай керттерча производствах меттел, инфраструктурех а — йиза механизаци йир транспортировка яра, бийдаи кийча продукци тӀайоттарал тӀера Ӏояккхаран. ТӀехьара эксплуатаце дӀаенар яр комплектаци яра эша оатхалаш оператора сигналагӀа сборочни конвейер тӀа автоматически хьатӀаухийташ йола механизированни склад.

— Тха завода масалах гуш да, — йоах керттерча инженера Демин Анатоле, — производство аргаьккха тоаяро арахецача продукце дикала мел влияни ю. Оаха тӀагӀертта юкъера йоах трансформаторий экономически йоаца схемаш, къаена технологи, дукха металл дода конструкцеш.

Чакхдаьннача итт шера бакински заводе оттаьяр дунен дикагӀа йолча образеций боараме хинна ворхӀ типовой трансформатор. ХӀанз укх сахьате промышленни серена дӀачуяла кийча я дикагӀча а экономичнегӀча а кхоалагӀча коахала модель.

Предприяте наха сий дара бахьан да технически политика нийса хилар хинна ца Ӏеш, цхьа эзара ах эзара сагах латтача цун коллектива опыт, говзал, инициатива лаьха хилар. Социалистически яхь — хӀара боххло творчествана, хьинаречa къахьегама чуозара керттера форма. Ер шу доладеннача хана, масала, трансформаторий сборщицас Алиева Аминаси намотчицас Меликова Фирузаси шоай новкъостий тӀахьийхар цхьайтталагӀа пятилетка шин шерен ах шерен кхоачашъяра. Шеро яц маьсане хургьяц цу темпах къахьегал навык а говзал а, хӀаьта а хьалха латтача боллоша дӀадоладаь гӀулакх итташ болча наха хьалаьцад. Кхы а 300 саг гаргга машинаш ераш ба пхе шера йола задани шоашка кхаь шерех ах шерех кхоачашдалургья аьнна хеташ.

Кхаь шера лаьрхӀа я предприятена еча реконструкце кхоалагӀа этап. Из кхоачашйича завода низ совбаргба. Карарча пятилетке завода производственни майдашта йиъ эзар квадратни метр тӀаккхетаргья, кердаяргья массехк цех, хьахургья керда бытовой а гӀоана йола а корпусаш. Производствана юкъейоалаергья отходаш кӀезига йола технологи, порошкови металлурги, алмазни инструмент а йоалаш йола станокаш. Цхьан ахазаев совгӀа лаккхъергья цу дерригене къахьегама оасарле.

Александр НЕСТЕРОВ,
АПН корреспондент.

Саги закони

Общественни порядок дика лореш, социалистически якъе хьалха лаьташ йаьбоагIа милице болхлой: (аьрдехьара аьттехьа) зIамагIвола сержант Х. Ю. Хаджиев, воккхагIвола сержант Р. Я. Бицаев, милице майор В. М. Авдеев (НГАССР чурча гIулакхий министерство воккхагIвола инспектор), милице мутIарера болхло Х. Ш. Хасоханов, милице капитан М. А. Дербишев.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДоагIаш деш дола таIазар

Нах ца а лоархIаш, гIожа общественни порядок а телхаш, харцахьа дола гIулакхаш леладечарна чIоагIа бехк бу законо. РСФСР Уголовни кодекса № 206 йолча статьяс белгалдаьккхад хулигански гIулакхаш леладара деш дола таIазар.

Дош дуьацача хана судо тергалду зулам хьр фу сиг ва, цо на мишта даьд. Уголовни бехктокхаме оз аьь а ца хеташ, во хIама дича, Iаьдала болхлочоа е общественни порядок лораеш болча наха духьале йича, Хьалха хулиганство леларах суд хьехиначоа шоалагIа зулам дича цунна чIоагIлегIа таIазар делга дIадех законо.

Грозне «Южная» яхача улица тIа йий дохкача ларена юхле менна а волаш, дов даьккхад Р. Б. Муртазова гражданинаца А. М. Берсановца. Ший новкъосташца кулгашца а ногашца а етташ човаш яьй бехк боацача сага.

Хулигена дош суде дийцад. Зулам дечя хана общественно-пайдана балха тIа хиннавац, менна а волаш летав. Из а кхыдола а гIуллакхаш теркал а даь, 1981 шера январь бетта Ленински района халкъа судо 3 шуй 6 бутти чувалле ха техай Р. В. Муртазовна.

Гражданина С. Ю. Пригорнова хулигански гIулакхаш леладаьд № 7 йолча маршрутах лелача автобуса чу. Пассажирна Н. С. Вугайна мIарга бийттаб, бIеха къамел даьд, тIеххьара а багая корта техаб. Цо леладаьр къаьстта во гIулакх а лаьрхIа, 2 шу ха а теха, халкъа боахама болх беш суя тахха хьожаваьэ из.

Цу шийна а хулигана хIаьз шортта ха хургья шоаш даьчуь уйла е. ДIахо йодача хана цу тейлара дола нийча гIулакхаш кхьи леладе цар безам хургбац аьнца хет. Уж шоашта таIазар дайта Iийнабац, цар докхха хахахетар даьд шоай дезалаццта, гергарча наха.

Гера, кастеташ, е лета аьнна лаьрхIа хьадаь моллагIа кхыдола предметаш а долаш, хулигански гIулакхаш леладаь хилча кхаь шерагара воркI шерага кхаччалца суд елга белгалдаьккхад законо.

Вежарий БашаевгIар С. Багатоевца дов а даьккхй, цунах летаб. Довна юкъе ийккхача Э. Губаевна мертах бIастамгахьара урс техад А. А. Вашаева.

Хулиганий дош дуьцачча хана судо белгалдаьккхад царга урс хидар. Из бахьан долаш къаьстта кхераме лаьрхIад цар даь зулам. РСФСР УК № 206 йолча статьяй 3 хаьнъага хьежжа цхьаннена 3 шуи вокханна 4 шуи суд яьй.

ДукхагIдола хулигански гIулакхаш менна а болаш ду. Из къаьстта судо чIоагIа бехк беш дола хIама да. Хулиганство дIадиккхара чIоагIа лоархIам болаш да маларца лоаттабу къовсам чIоагIбелга. Иштта лоархIаме да беррига нах общественно-пайдане балхаш тIа хилар. Уж во оамалаш дIаяхара, балха тIа боацараш къахьегама юкъеозара административни органашца цхьана сарцагIйоала еза къахьегама коллективаш, общественни организацеш. Хулиганство йоаллаш дола цхьаккха гIулакх ца зуьш, боагIа мах ца беш дита йиш яц.

А. АСХАБОВ,
НГIАССР прокуратура отдела прокурор.

ТХА КОНСУЛЬТАЦЕШ

ХIАМИЛГ ЯККХА БЕЗАМ ХУРГБОАЦАШ

Бокъонаш лорече органашка ухача почте дукха хул торговле, общественни кхачан, наха тайп-тайпара бытовой гIулакхаш деча цхьаболча болхлоша совнагIа хIама якха гIерт, яхаш нах летташ дола кьахаташ.

Жалобаш тIа дувц торговле бокъонаш телхаю, товараш нъайладоах, цул тIехьагIа совгIа мах а боахаш, доккхе шоашта бевача наха дIателяхаш. Хоадам болла факташ а кхувлаш, цар дувц бокъо йоаца гIулакхаш леладеча наха де дезар дац, коллективе дийне е дисциплинарни бехк бий уж бутт. яхаш. Цу тайпарча гIулакхаша материальни даь а ца Iеш, моральни а ве ду яхачи хана автораш бакълуя але деза.

Уж кхоачамбоанараш дIадахара лоаттабу къовсам чIоагIбе безараш кхетта а деш, РСФСР Лакхерчарча Совета Президиум цу даькъерча Уголовни кодекса статьяшта тIатохараш деш кхй тIа керда пункташ тIаийцай.

Белгалдаьккхед торговле, общественни кхачан, бытовой, коммунальни, кхыча предприятешка болх беча наха шоаш де декхарийла бола гIулакхаш деча хана доагIачул совгIа ахча даккхарах уголовни бехк белга.

Цу тайпара дола хIама дича иштта уголовни бехктокхаме оз тикашка, общественни кхачан предприятешка, стельсашка, медицински учреждешка, билеташ дохкача кассашка, гостиницашка, кхыча моттигашка болх беш бола нах. СовгIа доаккхаш дола ахча гIулакх далех е даьчул тIехьагIа даккхар бе-башха дац.

Цул совгIа, уголовни бехк бу складашкара, базашкара, мах беча гIонна йолча помещенешкара товараш дехкача. Иштта уголовни бехктокхаме оз точараш гучахьа ца дохкаш къайладаьхача е совгIа ахча а доаккхаш дехкача.

Ю. КРИГЕР,
НГIАССР юстице министерства сектора кулгалхо.

ДЕКХАР ШИЙ ХАННАХЬА ХЬАТАКХА ДЕЗА

Вай республике дукха тIакаш я тIехьагIа ахча дIатохкаргдолаш товараш дохкаш. Наьха хьал-торо лакхъяра дина форма я из. ЦIагIа шоашта эша хIамаш балача наха чIоагIа раьза а болаш тIадилла нийо. ДукхагIча даькъе йиллача хана ахча дIа а тоих нйдархоша.

Халахета а, пачхахьалкхен декхар дIадала «бицлуш» бараш а кIезига бац. Цхьаьца товалаш уттве гIерт уж ший ханнахьа ахча дIа ца далар духьа. Бахача моттигера выписка а ца еш, кхычахьа дIаух, балхаш хувц.

Масала, Маташ Мапаева улицагIа № 136 йолча цIагIа яхача Сулейманова Раиса Саидовнас «Промтоварыь» объединене цхьан тика чура софа, сервант, баракъаш лелаьду шкаф, трельяж ийцаяр. Цхьабакъда, шийна тIадиса хинна 600 сом ахча тIакха дукха сагота яцар. Къайлаяла дагахьа кхычахьа яха яхаяр. Милице органеша техача гучадаьлар В. И. Ленина цIерагIча проспекте № 266 йолча цIагIа пройнна а йоацаш из кхаш йолга а № 3 йолча поликлинике цо болх белга а.

Иштта, шийна тIадиса ахча хьа ца тохкаш лийнная Новосибирская яхача улицагIа, № 31 йолча цIагIа, 121 квартире вaха Левченко Сергей Дмитриевич а. 1978 шера декабрь бетта ахча тIехьагIа дIатохкаргдолаш цо ийцар «Березка» яха телевизор. Шийна тIадиса хинна 176 сом ахча хьадала гуташ вацар из. Суде кхайкача хьавацавр, ахча дIаденнад яхаш хьа а сна сесага хьахьенха ордер печать тIайолаш яцар. ОРСа бухгалтере на ахча шоашка кхаьчадац йоах, цул совгIа, цар дех дош къоастадара квитанци следственни органашка дIалулга.

Иштта декхар дIатахха ца тугаш бола нах кхы а болаш ба вай республике. Духхьал укх шера суде гIолла тIадалла нийцача хIамаех доагIа ахча хьадаккхар дукъа 47 сага доа суде дIачуденнад «Промтоварыь» яхача объедиене гIолла, Грозненски универмаге—91, «Грознефтеоргсинтеза» ОРСе гIолла — 15. Деррига а хьадинха дезаш дар 21977 сом ахча да.

Декхар хьадоаккхаргдолга шеко а йоацаш бакъда, хIаьта а шийна гIулакх даь хилча, декхар ший ханнахьа хьаделча бакъхьа да аьнна хет. Иштта бакъахьа лар мах беча органнзацеша тIадилла товараш хьанга долх хайча, ший ханнахьа декхар хьадаккхара де дезар дича.

М. ФЕДЯНИН,
Заводской района халкъа суда воккхагIвола исполнитель.

IИЛМЕИ ПРАКТИКЕИ

СТАНДАРТИЗАЦИ: ХАДДАНЗА ДЕГIААХАР

Дунен дукхача мехкашка деашу укх дийнахьа стандартизаце йолча Дунен халкъашта юкъерча организаце 35 шу дизар. Цунна дуьзадена АПН корреспондента Полозний Александра дийхад СССР стандартаьна йолча Пачхахьалкхен комитета председателгаре Бойцов Василигаре массехк хаттара жоп далар.

— Мал лоархIам болаш я. Хьона хетачох, дунен халкъашта юкъера стандартизаци хIаддерча хана?

— Стандартизаце, цунах дIалада йиш йоацаш цунах доахкача цун доакъоша — метрологе продуце дикала управлени ярон — лоаце моттиги цар лоархIами тIехьаьрча шерашка оаланагара хуьцбеннаб кьаман экономикана эгтара лоархIамегIа дола халкъбоахама декхараш къестадара офере санна, иштта дунен халкъашта юкъера торгово - экономически Iилманатехнически гIулакхаш дIахо кIоаргдара эгтара динагIа кургдола хьалаш хьадара даь къе а!

Тахан стандартизацена йолча Дунен халкъашта юкъерча организаце членаш болаш 88 мохк ба — социалистически, капиталистически, дегIаухча. Цар массайе а цхьана хьаю дунен промышленни продукце 80 процент. Ше болх беш йолча укх 35 шера ИСО оттаьй 4500 совгIа дунен халкъашта юкъера стандарт, хIаьта 2000 совгIа проект а я хIанз хьожаш латташ.

Стандартизаце, метрологе, дикала управлени яра балха эффективность дика дегIаух дунен халкъашта юкъерча Iилман - технически опытех пайда ийбар бахьан долаш. Цудухьа вай мехко хьинаре дакъа лоац тайп - тайпарча дунен халкъашта юкъерча организацей балха юкъе, шин оагIонна юкъерча соглашеней гома чу цхьана гIулакхаш леладелга чакхдовлих. Цо йиш хулийт дунен халкъашта юкъера стандарташ уттаеш кхыча мехкаша деча Iилманатехнически тохкамех испытанех йола шерра информаци хьаэца. Доазол дехьарча коллегашца даим пайданера контакташ лелаяр бахьан долаш цкъан вхазен — шоаза кIезигалу СССР пачхахьалкхен стандарташ хьаярга дIайода ха, техкигIа юкъейхуть уж производствена, оадда экономически эффект хул.

Шин оагIона юкъерча цхьана леладеча гIулакхех дийцача, хIанз иштта гIулакхаш лелаву стандарташта йолча СССР Госкомитето 20 мехкаца, цу даькъе бархI правительствашта юкъерча соглашенеех а лелаеш. Масала, дика дегIаденад стандартизаце къамий пачхахьалкхений системаши цар халкъа боахам метрологически Iалашбера йола материальни базен хьаеча а эргаьккха тоасча а вай партнерашта деш дола гIо. Из ала доагIа эгтара хьалха Болгарех, Кубах, Монголех, Вьетнамах. Дукхха балхаш ду укхаза «Интерэталонприбор» яхача объедиеве гома чу.

— ДуьцалургIаний Хьога кунна дуьзадена СЭВ дигех цхьана тохкамаш деш Iеаеьча цхьана гIулакхаш леладара опытах?

— Хоаш дотчча бесса, КПСС XXVI съездо бокхха теркам тIабахийтар дунен социалистически система дIахо дегIайоалаяра проблемашта, къаьстта вай доттагIлен мехкаша цхьаьна лелаеча гIулакхашта а бохийташ. ХIанз хьалхашка эттай вIашц гIулакхаш лелаяра принципиально керда формаш — боахама органнамай структура вIашц гарга оаар. Хоаш да, цу хьалашка, производства специализации кооперирования дегIаахара, технически боарамая продуце дикалая управлени яра йола лоархIамегIара звено из хилабах тарраг стандартизаце лоархIам дегIабоагIаш хилар. ХIанз укх сахьате чIоагIъь а СЭВ 2700 стандарт. Цар чулоай вIашца лоаттадеча товарий объекташ йола керттерча даькъе продуце эгтара лоархIамегIа дола тайпаш.

Тахан, вошал долча мехкаша интенсивни производственни Iилма - технически кооперацe ник лаьцача хана, СЭВ гома чу оаха бу болх кердача лагIа тIа боал. Iалашмате боюхача лоархIаме хIале дIеотт продукцена, машиний системашта стандартизаци яр, хIаьта иштта цхьаь мехка а доаллаш доттагIлен членаш долча массехк мехка агрегаташ, прибораш, оборудовани вIашагIъехка йиш йолча узлашта, деталашта, элементашта унификаци яр.

ТIаьйхача декхарашка хьежна СССР халкъа боахама доакъошка хIанзле а юьбийхьай советски оагIоно 1500 совгIа СЭВ стандарт. Цу стандартех аракхец метала теда станокаш, юртбоахама машинаш, подъемно - транспортни механизмаш, электронни электробытовой прибораш, медицински техника, кхыйола продукци.

Стандартизаце дегIаахар Iилман - технически прогрессах хьалъоестаце йиш боацаш да, из дIа общественни производства эффективность лакхьяра, экономика ерритача лостамашка доал дара боарам лацбера лоархIамеча хьалех цаI. МалагIа я цу даькъера Советски Союза потенциал?

— КПСС XXVI съездо хьалхашка отталав декхараш кхоачашдаьб вай гIерт стандартизаце яра болх халкъа боахам дегIаахара лоархIамегIарча проблемашта тIалостабе, производства технически боарама продуце дикали эргаьккха тоаяра цо ю воздействи чIоагIъе. Цу даькъе кьалхарча аргIанна дагахьаба дезараш да продовольственни программа, мехка доаьгора - энергетически база дегIаьххувлар, металлах тIьмкьале пайда ийбар, машиностроене прогресс, дукхача наха хоттаи дола товараш араехцийта аламдаккхарн цар дикал лакхъяра.

Чакхьыгнача шин пятилетка шерашка тха системе хьалъй ниэ бола Iилманни производственни потенциал: йоккхий тохкамий институташ, стандартизацен металлурген центраш, хIанзарча хамара предприятеш. Практически стандартагIа чулуьц тахан продуце леонта керттера тайпаш. СССР болх беш я хIанз производственни экономически араш меттел, къахьегама кхерамале, Iалам лорадар, кхыраш санна йола социальни проблемаш а къестара принципиальни лоархIам бола 20 йоккха доакъошта юкъера стандартий системаш.

ТIа - тIа чоалханегIа хулаш йоагIа хIанзарча хамара производство. МоллагIа мален киийчеча дакъа лоац, дукхагIча хана, массехк а, хIаьта цкъан итташ а долча доакъоша. Цудухьа кийчача продукцегIо, из хьеш пайла эпача бийдалгара машинашкара, оборудованегара дIадехараш балансирования яра цар балха кооперирования ца йича ца йоалаш хул. Из дехар кхоачаш дийш хулийт комплексни стандартизаце программаш. 170 совгIа цу тайпара йола программа хьаь а реализаци е а лаьрхIа да 1981—1985 шерашка. ХIаьта уж кургья духхьал вай мехка халкъа боахама хьалхашна латтача эгтара йоаккагIча лоархIамегIарча проблемаш ца долгаш.

(АПН).

ТОЛАМЕ КЪАХЬЕГ

Кердача пхилетки хьалхарча шера дика къахьегаш хьайоагIа Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза № 3 йолча Ичиев Рамзана кулгалдеча шурий ферма коллектив. Укх шера итт бетта планагIа яккха езачул совгIа 170 центнер шура ялкхай хьайбаш леладераш.

Дукха доярхаш ба цу ферме доккхий толамаш доахаш къахьегаш. Шера планагIа яккха езар 2200 килограмм йолаш хIара ншаш беттача Iаттагара 3000 килограммага дIакхоачаш шура ялкхай КостоевгIар Аьсетен Хьависа, Курбанова Зурас, Астамирова Аьсета, Гониева Тамаре, Шадиева Марема, Асангиреева Альбикас, Цокаева ПаьтIамата, кхыбараша.

Хьайбашта доакъар кийчдеча дика къахьийтад механизатораша. Горохан люцернан баьцех 1600 тонн доакъар кийчдаьд, хьажкIехи кхыча культурехи 11200 тонн силос чуеллай.

С. КОРАБЛИНОВ.

Дозол дехьара

ФРГ. Малхбузенгермански кхалнах шоай цхьатарра бокъо хилийтара тIехьа къовсам лоаттабеш ба. Мехка конституце тIа из хьакхайнаьале а практике яхыча тайпара лелаю из бокъо.

Касселе хиначча укх солидарноста манифестаце дакъа лоацараш юкъе ба «Хайнди» яхача химически фабрика болхлой - кхалнах. Кхо шу гаргга йолча хана суде дувцаш лаьтта предприятешна даьшта малоба хьаьлча денал долча 29 кхалсага доаш цар котало а йоаккхаш чакхдьнад. Цу фирме болх беча кхалнаха бокъо енна маIача наха санна цхьатаррарча къахьегамах доагIа алапи ийде.

ТАСС фотохроника.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

МАШАРЕ ВИЗИТ

Укх тIеххьарча хана КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя Л. И. Брежнева ФРГ еш йола визит санна теркам тIаоэаш цхьаккха событи хиннаца. Дерригача дунен тIа цу темах лаьца непа техад эзараш а эзараш а хоамаш, комментареш, статьяш. ХIанзара проблемаш къоастяра цу визита мах беш тайп-тайпарча автораша дувцар бе-бе дале а, бакъда, цхьан хIаман тIа соц цар уйла: из — дунен халкъашта юкъера хьал тоадара тIаерзаяь машара визит.

Бундестагерча социал-демократий фракце председателя заместителя Х. Эмке цу хьакъехьа дина аьлар: «Гитлера шоллагIа дунен тIом хьовбаьча хана эгтара дукхагIа мах боабаьча халкъа вискал санна тIаяц вай Л. И. Брежнев. Вай тIаяц Советски Союза халкъашта немецки халкъа дIако йодача хана цкъаь цкъа шоайла тIом бе йиш ца хиларах чIоагIа тешаш вола саг. Вай тIаяц атомни заман чухь машар хьалашка мара адамле дахе йиш ца хиларах тешаш вола политически кулгалхо».

Малхбузен Германе а кхыча мехкашка а йоккха резонанс ийар «Шпигель» яхача журнала редаце дьча хаттарашта Л. И. Брежнева дейначча жопаша. Хоадам боллаш йолча факташна а гIулакхашка а хьена Москван оазо луш дар Вашингтона оазаца ийсде а мах бе а йиш хилар дунен общественноста. Юххера а вывод йир «Форвертс» яхача кIира цкъа арадуалача малхбузенгермански газета. Цхьан оагIорахьара, «Советски Союз кхоннам кIаьдбеи политически хьалкъалерча наькаца гера дIадаккхеи гIерташ хилар, шоллагIча оагIорахьара, Рейганеи Уайнбергерен Америка цIенхашта переговораш е раьза ца хилар, наза позицера гIулакхаш леладер яха кердача доктринана малхбузеневропейски хьаштеш вIалдита безам хилар къаьгга хьагойташ дола суот оттаду.

Малхбузен Германена кхоккам кIаьдбара политика — из Iалашмате чIоагIа эшаш йола политика. Цох кIоргга тешаш ба пачхьалкхен политически, общественни деятелаш, дукхаха дукхагIа йола къахьегамхой. Цунца цар дува машар хиларцара, хьабе болх хиларцара шоай мехка экономически хьал тьатIайоагIача хана тоалургхилара уйлаш. Кхоккам кIаьдбеннача шерашка СССР-ааа товарооборот лелаеше капиталистически мехкашта юкъе хьалхарча моттиге кхаьчар ФРГ. Итт шера иттаза совгIа дегIаений из, 1970 шера 544 миллион сом хиначара 1980 шера 5 миллиард 900 миллион сомага кхоачаш. Цу юкъа, масала, СССР Англецара товарооборот 2,8-за мара дегIаенаац.

Малхбузен Германе общественность хьежаш я Л. И. Брежнева визито шин мехка юкъера гIулакхаш чIоагIа тоадергхиларге, хIаьта цох докхха беркат дергда цар къаман хьаштешта даьна ца Iеш, дерригача дунен тIа машарна чIоагIбаран кхоьнам кIаьдбара политика чIоагIъяран.

МОНОПОЛЕЙ ЭКСПАНСЕНА ДУХЬАЛА

Дерригдунея машара Совета решенегIа 16 ноябрера дена 23 ноябре кхаччалца транснациональни корпорацешта (ТНК) духьаларча гIулакхий дунея халкъашта юкъера кIира чакхдоакх. Цу Iалашмате йоакхийча монополена итташ мехкаш а вIарча континенташ а шоай кулг кIал йоахкаю. Духхьал 1978 шера американски транснациональни корпорацеша (хIаьта уж дукхагIа яраш я) шоай мехка доазол арахъа 515 миллиара доллар мах ка продукци хьайир.

ТНК яхача мехкашка, къаьстта дегIаухача мехкашка экспанси яра бахьан чоалхане дац. Царна дагадоаллар ма хуйла дукхагIа пайда бар да. Итт шера кхыча мехкашка монополеша инвестицеш ярах хинна пайда кхоза алсамбаьннаб, хIаьта доазол декъа уллача капитала хьатIабоагIа пайда 50 процентал дукхагIа хиннаб.

Къаман - кортамукъалеи болам IатаIабеча а шоай дакъа лоал транснациональни корпорацеша. Шоай хьаштеш лорадар духьа гергаца кийчъяь интервенцеш ярга кхачачалца тайп - тайпара наратеьни гIулакхаш леладу цар. Дика хоаш да, масала, Иране переворот кийчъеча а чакхйоаккхача а США правительство заьа лаьцалга, цу хана Мосаддыка правительство «Стандард ойл» а «Голф ойл» а яхача мехкдаьтта монополешта экспанси яра никъ лаьцабер. «Юнайтед фрут» яхача концерна кхерам тIаьттача Гватемале тIема интервенци йир Вашингтоно.

ООН гома чу а цул арахьа а дегIаухача мехкаша ТНК экспансена духьала, къаман суверенитета, халкъий кортамукъаленна, ший лоIаме хилара тIехьа. цар Кьулбехьен Африке расизман апартеидан режимаш хьаллувцара духьала чъовсам лоаттабу.

ХьалхагIа цIаннха ца хиннача тайпара хIанз чIоагIа лоархIаме да шерра дунен общественность транснациональни корпорацеша деча низашта духьала яккхар. Вьетнама духьала яь хинна американски агресси ехачул тIехьагIа транснациональни корпорацей кулгалхойн США тIема - промышленни комплекса кулгалхойн шоайла дукхагIа гарга бахаб, цар вIияни чIоагIъеннай. ХIаьта цо американски арахьара политика авантюризман интервенцейн йирчача наькъа тIа яьккхай. «Монополешта эш наьха мехкдаьтта, уран, сийрда бесаш дола металлаш, — белгалдаьккхар КПСС ЦК парте XXVI съезда яьча Отчетни доклада тIа, — хIаьта США «вахара хьаштий» сфера я яхаш дIакхайкаю Гаргара Малхбоале, Африка, Индийски океан. Цитахьа чIоагIа тугIерт США тIема машина, цига йIаьккхача хана Iер хуьхьа».

КРИТИКА АЛАН КIАЛ

КIира чакхдоаккхача хана деча ханнарча гIулакхашца дунен халкъам хьагойт из чанх ца далийта шоаш кийча долга.

ДIадахача кIирагIа НьюЙорке хилар АФТ-КПП американски профсоюзий объединене 14 съезд. Цун трибуна тIара рейгановски администраценна чIоагIа критика яро дунен общественноста теркам тIаэзар цо. Дукхача хана дена хьайоагIа традици теркал а ца еш американски профсоюзни боссаша шоай съезде къамал де президент хьехаиар, денарча гIулакхашна цхьана дига американски къахьегама федераце бIаь шу дизар торжественни дездеш хиннадале а.

Цунца цхьана дерригача дунен тIа шаьра хоаш да американски профсоюзий объединенена кулгал даьраш а хIанз дераш а духхьал аьттехьара лидераш белга, цар хьаллоац буржуазеца «классови машар» хилара идеи, американски пачхахьалкхен монополистически системаца тардаларен цунга хьежжа гIулакхаш леладарен политика дерригIа чакх а йоахаш. Вашингтонски администрацеи монополешцаи вIашаи цхьана гIулакхаш деча уж кийча хиларо берригIа къахьегамхоех 20 процентал кIезиг дукхагIа бераш мара профсоюзий болама юкъе за бац.

Нагахьа санна капитала тешаме гIулакх деш бола уж а «духьала баьинабале», шаьра гуш да цу хIаман экстраординарни бахьанаш долга. Из, керттерча даькъе рейгановски администраце гуттахьа лелаеш йола болхлошта духьалара, профсоюзашта духьалара агрессивни политика, цунна раьза яц дукха профсоюзаш. США производство кIезиглуш латт, хьабе болх боаца нах тIа-тIа дукхагIа хул, хIанз бе болх боацаш нийс миллион гаргга саг ва, хIаьта диэзача кIира бе болх боацараш кхы а массехк миллион саг ва. АФТ-КПП исполкомо съезда яьча доклада тIа ма аллара, укх тIеххьарча шин шера американски къахьегамхой реальни алапи 9,7 процент кIеазгленад.

Профсоюза мугIарера членаш чIоагIа раьза ца хилар хьа а гойташ, АФТ-КПП кулгалхой балавзар «болхлой, кIезига а юкъера а доходаш йолчар кисара хьа а доахаш бIаьхийча наьха киса, корпорацей сейфашка ахча дIачудехкаш я» Рейгана экономически программа ца аьлча.

Съезде вийха хиннав американски конгресса викалий палата спикера Т. О. Нила, сенатора Э. Кеннеде, кхыча политически деятелаца, дунихача делегаташа а санна чIоагIа критика йир рейгановски администраце экономически наькъа. КIайча цIен политика, аьлар Э. Кеннеде, «геттара лоацача хана производства эшийр, хIаьта кхерам тIатессар мехка экономика йоакаоа».

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

ДОГ ТИЙША БА

«ХIара балха дийнахьа хьадер дукхагIа хилийта!» яхача девизах шерра социалистически яхь йоаржаьча «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттахоша дIабахача итт бетта планах лаьрхIачул совгIа даьккхад 1840 тонн мехкдаьтта, шера тIаийцача декхарех задание совгIа дакъа лаьрхIа хиннар 1360 тонн мара доацача. Дика цIен а даь мехкдаьтта чакхдоакхача заводашка дIадахийта «Iаьржа дошув» 1900 тонн гаргга да. Планал совгIа махкеза ийкха продукци 22 эзар сома мехка я. Къахьегама оасарле лакхъяра задани 0,9 процент тIехкорчашъяй, шера тIаийцача декхарех 0,2 процент мара лакхъе езаш ца хиннача.

Уж толамаш доахача дизза дакъа лоац «Малгобекнефть» НГДУ рационализаторашеи изобретателашеи. Цар укх шера социалистически декхараш тIаийцад производствана 90 эзар сома пайда бергбола рационализаторски предложенеш кийч а ль балха юкъейоалае. Цар телеча рационализаторски предложенеша эттача боах кулгашца деш дола хала балхаш. Рационализаторийи изобретателийи балха хаддаза тIахьожам а лоаттабеш, царна эшаш дола новкъостал ду НГДУ кулгалхоша, общественни организацеша. Творчески болх къаьстта дика вIаштIехьбаьккхаб мехкдаьттей газей йоахача цхьоалагIча, шоллагIча, кхоалагIча цехий коллективаша. Рационализаторски предложенеш балха юкъейоалаярах укх шера цар нийс бетта баь пайда шера тIаийцача социалистически декхарех хила безачох 80 процентагара 90 процентага кхаччалца ба.

БIарчча НГДУ хьаийцача укх шера нийс бетта рационализатораша енна рационализаторски предложенеш 77 я. царех мога а дь дIаийцай 59. хIаьта производствана юкъейиккхьараш 51 рационализаторски предложене я. шера 54 эзар сома пачхахьалкхенна пайда а беш. Вош юхе мел йиса рационализаторски предложенеш хIона производствана юкъеяха кийчъеш я. Рационализаторски балха тIа хьинаре дакъа лоацаш 80 гаргга саг ва. царех кхаш мугIарера болхлой а болаш. Мехкдаьттей газей йоахача управлене эгтара динагIа вола рационализатор лоархIаш ва эксплуатационни оборудоване прокатно-ремонтни цеха слесарь - ремонтник М. Х. Горчханов, мехкдаьттей газей йоахача (ЦДНГ) цхьоалагIчей шоллагIчей цехий начальникаш С. Б. Тебоев, М. М. Монахов, ЦДНГ-1 воккхагIвола инженер Б. Ахриев, кхыбараш. Рационализатораши изобретателаши дог тийша ба шоаш укх шера тIаийца социалистически декхараш дика тIехкхоачашдергхиларах.

М. ТАНГИЕВ,
«Малгобекнефть» НГДУ ВОИР-а председатель.

Социалистически мехкашкара хоамаш

ДЕГIАУХАШ ЛАТТ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИ БАЗА

Гаргарча пхе шера 110 миллиард динар дIахецаргда Югославе оакхалаш йоаха промышленность дегIайоалаяра. Царех 69 миллиард йоаийтаргья керда шахташ хьалъяргеи болх беш ярашта реконструкци яргеи, дикка ахча хьожадаьд мехкдаьттей газей йоаллача моттигашка деча балхашта. Цо торо хулийтаргья кеерге махке хьаставш хьадела.

Специалисташта хетачох, СФРЮ кIорга лаьцаш 20 миллиарда тоннал тIехйоал. Шер-шера хьатIабоакх республика шахтераш 60 миллион тонн кIор. 4,2 миллион тонн да укхаза доаккха мехкдаьтта. ЛерхIаш да, чакхдоакхаш латтача гIулакхаша хьадоаккха мехкдаьтта 1985 шу тIаьхдоачаш 6 миллион тоннага кхоачаде йиш кулийтаргья аьнна.

ТОАЛУШ ЛАТТ ГОРОД

Европа эгтара хозагIа йолча городех цаI йола Будапешт тоалуш а эргайоалаш а йоагIа. Хьалъаь хиннай Венгре эгтара йоккхагIа йола 10 эзар моттиг йола спорта Дворец. Цунна гаьна йоацаш хьалъеш латт гостиница. Шердеш латт столица эгтара йоккхагIа йола промышленни район Обуда яхача кердача районаца кхочаш дола Арпад оале тIий. Малхбузехьарча вакзала юххе каьстта хьахургья звезду, хIаьта уллув керда торгови комплексе.

Деш латт иштта къайнача эдаевейн улицай архитектурен сибат ца хувцадалийтара, нах чубахача цIенои фонд эргалккхара тIадерабаь балхаш.

(АПН).

Укх деношка Грозненча № 15 йолча школе-интернате хьайиллар 242 Таманскерча Кутузова орден лелаеча Краснознаменни лоаман-стрелковни дивизех дувцаш йола тӀема сийлен музей.

Гулбеннарашка дӀайха дешаш оалаш къамаьл дир школа директора Ф. В. Магомадовас. Сийлахь-боккхача Даймехка тӀема доакъашхоша В. М. Тунзина, Д. И. Конова, К. Н. Абаловас, В. П. Казаченкос.

Музея стендаш тӀа го йиш я къаьна сурташ, грамоташ, письмош, медалаш, альбомаш. Эзар гаргга экспонат я укхаза гулъяь.

Дукхача грозненцаша Даьхен сий лорадеш лара къовсам лоаттабир фашистски гӀаьрахошта дуьхьала гора бе доаллаш а тӀом боацача моттигашка хьнаре къахьегаш а. Из деррига а дувцаш я музея экспонаташ.

Музей хьаеш доккха дакъа лаьцар В. М. Тунзина, хьалхара экспонаташ ера тӀема ветеранаша П. Я. Федоренкос, В. И. Жукова. Цар ера тӀема шерех дувцаш йола дукха материалаш.

— Тхона еза я дӀаяха хенаш, революце алах, тӀемах чакхбувлаш, къахьегама гӀулакхашца Даьхен сий доаккхаш баьхача даьй наькъаш. Цудухье боккхача безамца гулъяьй оаха вай халкъо цхьай кортамукъале баьхьан лоаттабаьча къовсама теӀал деш йола материалаш. Цар дагадоххийт кхиута дӀадоладенна вай таханара сийрда вахар, мел хало ла йийзай советски наьха тахане сийрда хилийта гӀерташ, — аьлар К. Н. Абаловас.

Н. ВАХАЕВ.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) В. М. Тунзин, Советски Союза турпал И. Ф. Сергеев.

Н. КОВИАШВИЛИ сурт.

ДЕЗА ДЕНОШ ДЕЗДАРА

Вахаре нийслуш дола цхьадола хӀама саго безгалдоаккх йийга деза доккха цӀей сайна, цхьабакъда, из цуи дег чу дисац, нагахьа ма цуи дезало, гаргарча наха, общественносто из цӀей хьал ца лоаце, деза ца дой.

Цу тайпара, сага вахаре нийслучарех да бер хьахилар, саг йоалаяр е маьре яхар, мари сесаги цхьана баха тӀехь пхиъ е шоазткъе итт шу дизар, кхыдараш. Уж деноги дездеш лелаеча обрядий формаша хьахьокх къахьегамхой духовни хьашташ лаьха долга.

Бер хьахилар дезале хоархӀаме хӀама да. Дезало метт ел, еррига а советски общества а йоакхо еш да из гӀулакх. Керда хьахиначa сага хоза нийсъаьлча зала чу оаха еш йолча регистраце цу дезала цӀей общественни мӀаьн долдаш хулийт.

Укх тӀеххьарча итт пхийтта шера вай республикo дикка опыт Ӏоальй цу даьхье. Йолаш я республика керда-ча обрядий Совето оттаь саг йоагӀача-йодача лелаеча гӀулакхий ритуал. Цхьабакъда, тха районе из тӀаэцанзар, раьзза хиланзар, цуйна. Района къахьегамхоша дийцар цох лаьца моттигерча газета тӀа. Ала деза, хӀара къамаьц шийй хоза, лархӀа езаш обычей хулга.

Са безам ба хӀетта хьахийнача бераша оахош регистраци ярах дувца. Хьалхе а йиллача хана хьабоагӀа бера дай-ноаной, гаргаре нах, общественноста викалаш. ЛаьрххӀа цу гӀулакха лоакхача апарна тӀаэц дай-ноаной, Ӏохов шабу царна хийчъяьча моттигашка, зале чубех кхыбоди хьаьший. Из ритуал а геттаре хала юкъейоаланзай районе. Керда ритуал аттаена еще а юкъе а ена дӀацттай хӀанз районе.

ДагадоагӀа сона: пӀаьраска дийнахьа ю оаха бераштa регистраци, цу дийнахьа а ца йоагӀаш кхыча дийнахьа ера тхо долча шийй аьтӀий кӀаьнка регистраци яйта дага йола цхьа йоккха саг. Бер дара теӀал деш дола каьхат оаха шийна дӀадейча чӀоагӀа ловкъа хилар цуна. — Тхона фу даьд, са шийй кӀаьнк наьхавар морг воций? — аьлар це. — Кхычарва дӀалуш йиш локх, дӀалуш хозача зала чу а ду. Деррига а юкхьаьца денз юкедоаладе дийзар.

Бера регистраци еш оаха цӀалу бер даькъала дувцаш дола дешаш тӀаладаь открыткаш, цӀераш тӀайола ворочкий-папкаш.

Иштта райлона тӀаложале деза Назране керда ӀаьгӀгӀхийттача марах сесаган юха соргӀаташ докха тика хьаьхилсе. Бакъда, шийтта шу гаргга ха я из дувца-м, хӀаьта хӀанзалца цох хьахийна хӀама дац.

Уж а кхыдола а кхоачамбоацараш дӀадаха гӀерг тхо, бакъда, уж сихагӀа дӀадоахалургдар, нагахьа санна райисполком, райпо кулгалхоша цу гӀуланха йоагӀаш йола йоакхо а еш, шоай оагӀорахьара де йиш йолаш дола гӀо-новкъостал доре.

М. БОГАТЫРЕВА,
Назранерча ЗАГС-а заведующий.

ГРОЗНЕРЧА ЭКРАНАШ ТӀА

«КХАЙКАНЗА ВЕНА ДОТТАГӀ»

«Мосфильм» яхача киностуде из картина даькккад «ГӀаттар хьелу», «Хьо тӀавех гражданкас Никонорвас» яхача фильмаех вайна вовзаш волча режиссера-постановщика Марягин Леонида.

Фильм керттерча турпалашта, къонача Ӏилманхошта хьалхашка ший никъ ба, — шоай хьаькъал дегӀаккхувлаш Ӏилма тахкар е лелъа хьаст санна дог тоӀадаь Ӏоховшар. Бакъда, цар профессиональни оагӀорахьара дегӀабаьккхача а чӀоагӀбеннача а наха, хьалхара никъ хорш. Дика гуш ба укх картине доттагӀалла, дӀа-хьа гӀулакх леладара лоархӀам.

«Кхайнанза вена доттагӀ» яха фильм санъердаме да укхаза ролаш ловзаеш гӀорбаьнна советски актераш хиларца а: Свиридова роль ловзаю ха йоацаш вахар дитача актера Даль Олега. Бокъонца вахаре хила тарлуча тайпара хьахьекхав цо ше роль ловзаю турпал.

Табакова Олегаца хулача аӀашагӀилетераша гӀоза ют лоано хьекарий дегашка. Укх фильме Табакова ловзаю институте цхьан лабораторо кулгалхочун Алексей Степановича Гренова роль.

Иштта укх фильме ба В. Ларионов, Н. Белохвостикова, Н. Гундарева, кхыбараш.

«ТӀЕМ ТӀАРА ДОТТАГӀИЙ»

ТӀема темо кхы а дукхача хана уйла йитаргьа цуна къизал, вокаш бӀаргадайвача нахага. ТӀемахой доттагӀал дувцаш да Югославерча кинематографисташа оттадаь «ТӀема тӀара доттагӀий» яха фильм. Партизанаш хинна, геттара зӀамига болаш школе деша багӀаш тӀем тӀа баха, тӀема къизал яйза, шоай хаяга диллача вахарех дика чам баьккха ба фильма турпалаш.

ТӀом дӀабаьннабале а цо ший лер йитай: цӀенбаь дӀабаьхабац дуно баьдде гӀерташ. Лоамашка лечкъа а лечкъаш тийшача балхагӀа нах боабу цар. Юха топаш бе йохка езаш хул. Фильма сценаре автор ва В. Радованович, режиссер М. Милошевич. Ролаш ловзаеш ба актераш: Гутович Милан, Лоичар Беба, Кадич Эрол, кхыбараш.

«ЮХА А ЭКРАНАШ ТӀА»

«Сыщик» аьнна цӀи тиллай В. Кузнецова сценарех режиссера В. Фокина М. Горьке цӀерагӀча киностуде даьккхача фильмах.

Кулик Женя зӀамига волаш сыщикех дола книжкаш дешаш хиннав. Цун уйла яр юридически факультете деша ваха, бакъда, из кхоачаш хилац. ХӀаьта а из балха вода милице.

Юкхьанца, «гӀорваьнача сыщика» дукха чоалхане доаца хӀамаш леладе дийзар, масала, йитта лаьда наьха хӀамаш лочкъаьраш хьалаха. Юкхера а из юкъера боккъонца долча гӀулакха. кӀераме вола зуламхо лаца еча операцена.

Зуламхочоа тӀаккхер, кӀийле яр, зуламхочоа юхь дукха ла оттар, цу дерригех чакхвоал фильма турпал.

«Сыщик» яха фильм къонача режиссера В. Фокина а актера А. Ташкова а хьалхара болх ба.

Картине ролаш ловзаеш ба актераш Н. Кваша, Л. Лужина, Н. Скоробогатов, Ю. Гусев.

СУРТА ТӀА: «Кхайканза вена доттагӀ» яхача фильмера кадр.

В. КОВАЛЕВА,
НГӀ АССР кинофикацехьалкхеи кино методкабинете йоккхагӀйола редактор.

Искусства дунен тӀа

ИСКУССТВЕ ШИЙ МОТТИГ ЛЕХАР

Из ваьв актерски дезале. Да, Рыскулов Муратбек — киргизски профессиональни театр кхоллача культура деятелех ца1. 60-ча шерашка английски Королевски театре короля Лира роль ловзайир цо. Нана, Кумушалиева Сабира, ший тайпара персонажаш сцена тӀа кхоллаш, тӀехьарча шерашка киргизски кинофильмашкe лоархӀаме ролаш ловзаеш я.

Хеталу, иштта тайпаш истори долча Искендерe вахара никъ миншта хургба ховш ба аьнна. Амма, автодорожни техникум а яьккха техник-механик волаш болх бе волавенназ из. Театральни «генаш» сома йоал тӀехьагӀо: Ташкентерча театральни институте каьхаташ дӀачулу къонача специалиста. Актерски факультет дьаьаччула тӀехьагӀа Искендер дӀаэц Киргизски академически драма театра труппе. Цуйна ду дика ролаш, кино а лов3. Кхы фу эш, аьнна хеталу къонача актера? Опыт гул а еш ший лакхалента хьежа мара.

Бакъда, тӀехьагӀа гуча маьлларe, Искендер хьежаш Ӏе ловш хиннавац. Из дацар сабар ца хилар, е доккхал дезаш хилар. Наха вовзача даь воӀ мара воацаш Ӏе лаьар цуна. Искендера лех искусстве ший моттиг. Цо дог доаж режиссера балхага. Шийна везаш а лоархӀаш а вола Юрий Завадский волча Москве деша вода из. Цунца театральни искусства Пачхьалкхен институте актерски факультете дешаш цук 24 механзло ва — царна хьалхийлла я аьрхІа студи. 1972 шера ГИТИС. Висте я яьккхе цхьан цӀаболх уж.

Областной центре, Ош яхача городе шоай театр хьаделлалта тӀаьулал выпускникаш та. ХӀаваль хьалъь керда здание. 800 моттиг йолаш зрительни зал.

ХӀанз театра дац итт шу а, бакъда, къонача труппо оттаьй 40 гаргга спектакль, царна юкъе я: «Гамлет», «Ревизор», «На дне», «Оптимистическая трагедия», «Белый пароход». Царех цхьа дола балхаш театро 1979 шера Москве дихьадар гастролашка. Хьалха дац-хьогӀ? — хетар театральни критикашта пресса оагӀонаш тӀа. Спектакльина хьежача жоп лора; а, хьалха дац. Керда театр кхоллара́х массане а йола дог-уйла дика гучаьяккхар Ленински преме лауреата актера Ульянов Михаила: «Сона хетар? ГӀадваха ва со дог цӀена, шоай гӀулакхах киргизски артисташ тешаш хилар. Говзал, опыт — хьахургья. Керттера дар — дега гӀозал, къаьга, дийна уйла йоацар».

— Дега гӀозал йоацар — из дийн ловца ба, — йоахар Искендера гостиница соца къамаьл деш Эстоне Айтматова Чингиза «Пегий пес бегущий краем моря» яхача повестах спектакль оттае волаш чуэттавар Рыскулов Москве.

Москве гастролаш хиннача тӀехьагӀа цу тайпара балхаш де режиссер наст-наста вех. Вай мехкарча а довзол арахьарча а театраш.

— Хетаргахьа, настта Венгре ваха везаргва, тӀаккха Болгаре, — йоах Искендера. — Бакъда, миччахьа со вале а дог-уйла цӀенца да, труппаца, сай доттагӀашца да.

Искендер ах хеташ, дог кӀаьда саг ва. Кхыча тайпара хул из сцена тӀа — цо из хувцаволийт, цига из дог ураьтта кхоллархо ва. Киргизски режиссерашта юкъе хьалхара барашца «Гамлет», «Ричард III», «На дне» яхараш санна йола чоалхане постановкаш уттае ваьлар из.

Новкъостехи, труппехи дувца къамаьлеш кулала дувцаш дац. Шийн мара Опера арававьна доацаше а сагота ла ва из. Сона гу из цун саготача велакъежарах. Итт шу гаргга ха цхьана яьккхай — хӀаьта а кӀезига я. Режиссерна цун труппе йовзаш я, уж бех керттера ролаш ловзае кино, кхыча театрашка. Цхьабакъда, боккъонца ираз долаш уж шоай сцена тӀа, шоай «Оше мара бац — «дега гӀозал, къаьга, дийна уйла» вӀалла кхоачалуш яц шига.

Кадыр ОМУРКУЛОВ,
АПН корреспондент.

ЮГОСЛАВСКИ ВЕРФАШКАРА КЕМАШ

Ӏаьржача форда пароходстве дукха да Югославе верфашка хьадаь кемаш. Уж форда тӀа дика лелаш, ланхача боарамe автоматизаця яь а экипажашта дика хьалаш долаш а да.

Югославски кемашдераша пароходстваьа лоаттаду танкераш, буксираш - кантовщикаш, кх тӀа гӀолла лела болата докаш. Цар хьаьь я Ильичевск — Варна яхача переправана лаьрхӀа машинааькъа паромаш. Цу паромашца форда тӀа гӀолла дӀаккхувл кхаь палуба тӀа а оттаеш 108 машинааькъа вагон. Из баьхьан долаш цу новкъа дуккха дукхагӀа мовхьаш дӀа-юха иххьь. Кастта Ӏаьржача форда флоте кхоачаргда пассажирски лайнераш. Уж а СФРЮ верфашка хьадаь да.

Иосиф ПИКАРЕВИЧ,
АПН корреспондент.

1971 шера мединститут яьккхача МагӀалбика районе балха хьожавир Маргиев Мухтара Мухьмад. Цу хана денз дика болх беш, наха везаш, цар лоархӀаш хьавоагӀа из. ХӀанз из ва № 1 йолча МагӀалбика районни центральни больнице керттерча лора заместитель. Шийн болх дика бaь ца Ӏеш, хьинаре кхоачашду Мухьмада общественни декхараш а. Из ва цу больница парторганизаце секретарь, горсовета депутат, КПСС горкома член.

СУРТА ТӀА: М. М. Маргиев.

Н. ПЛИЕВА сурт.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

I ПРОГРАММА
24 НОЯБРЬ

9.00 — «Ха».
9.05 — ӀуӀранара гимнастика.
10.05 — «Къонача кхоланач».
10.40 — «Хьа воӀ, лаьтта». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. Хьалхара серя.
11.50 — Центральни телевидени Ерригсоюзни радион ерсий халкъа академически хора концерт.
12.20 — «Кердадараш».
15.00 — «Кердадараш».
15.30 — «Юртара деношь». Киноапрограмма.
16.45 — «Хоза а дошаш а зила».
17.30 — «Объектив».
18.00 — «Хальха аьнараш».
18.15 — «Наставник». Телевизионни журнал.
18.45 — «Къонача адресах».
19.45 — «Тахан дунен тӀа».
20.00 — «Хьа воӀ, лаьтта». Телевизионни художественни фильм. 2-гӀа серя.
22.00 — «Ха».
22.45 — «Ӏилма вахар».
23.30 — «Тахан дунен тӀа».
23.45 — Р. Штраус. «Дон Жуан» яха симфонически поэма.

II ПРОГРАММА

9.00 — «Ха».
9.45 — «Тхьамаш». Телевизионни документальни фильм.
10.05, 12.05, 17.00 — Французски мотт.
10.35, 11.35 — Физика. 10 класс.
11.05 — ПТУ дешархошта. Астрономи. Седкъий.
12.40, 16.45 — Ботаника. 5 класс.
13.00 — «Шахматни школа».
13.20 — «Ясеча ерен йиста». Ӏилмаи - популярни фильм.
14.05 — В. Гюго. Валарвен хьалхадика оагӀонаш.
15.05 — Экран — хьехархочна. Природоведени. 2 класс.
15.25 — Природоведени. 4 класс.
15.45 — Истори. 9 класс.
16.15 — В. Вишневски. «Оптимистическая трагедия».
17.30 — Берашта. «Седкъаш». Кинольманах.
18.15 — «Дунен халкъашта нигьара обозрени» (нохчий меттала).
18.50 — Киножурнал.
18.40 — «Мохч - ГӀалагӀйчене гӀолла».
19.00 — «Ленин, бераш, замен». Ӏилмаи-популярни фильм.
19.20 — Н. С. Гогуш сташлета даькъо иллеш.
19.45 — «Байса даькъала хийла шун, бераш!».
19.55 — «ДоттагӀийн шерашк». Художественни фильм. 1-ра серя.
21.00 — Телевизионни документальни фильмий программа.
21.40 — г. Литценбахи (ФРГ) любительски хора концерт.
22.00 — «Ха».
22.45 — «Тха йиш чу хьажа». Художественни фильм.

I ПРОГРАММА
25 НОЯБРЬ

9.00 — «Ха».
9.50 — ӀуӀранара гимнастика.
10.05 — «Пионерна» цӀена берий хоровой студе концерт.
10.40 — «Хьа воӀ, лаьтта». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. 2-гӀа серя.
11.45 — «Стасовайте Ауэрбайна зӀамагӀахетар». Фильм-концерт.
12.40 — «Кердадараш».
15.00 — «Кердадараш».
15.30 — Москва телевизионни студий документальни фильмий программа.
16.45 — «Эрсий хьалха».
17.15 — ПТУ мишта хьех, фу хьех. «Шахтерий кийлене тӀехьа».
17.45 — «СССР-а халкъий наьхи хьалхаралашь».
18.25 — «Мохьа ша, пурилгаш».
18.50 — Вюртембергски (ФРГ) камерни оркестра концерт.
19.45 — «Тахан дунен тӀа».
20.00 — «Эшинонишка хьаьа бе хила еза».
20.30 — «Халкъа логанаш». Концерт.
20.50 — «Хьа воӀ, лаьтта». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. 3-гӀа серя.
22.00 — «Ха».
22.45 — Спортивни гимнастика йола дунен цхьаьра чемпионат. Малаьах, шоай лаьамигӀа йола программа. «Олимпийский» спортивни комплексера передача.
23.15 — «Тахан дунен тӀа».
23.30 — «Серенада». Музыкальни программа.

II ПРОГРАММА

9.00 — «Ха».
9.45 — «Призвание». Телевизионни документальни фильм.
10.05, 12.05, 17.00 — Немецки мотт.
10.35, 11.35 — Сига анатоми, физиологи, гигиена. 8 класс.
11.05 — Возрождение хенара искусство. 2-гӀа передача.
12.35, 13.35 — Юкъера биологи. 9 класс.
13.05, 17.30 — «Шоана, дай-нанойш».
14.05 — «О, Дельвиг мой...».
14.45 — Хьа ленински библиотека. «Лев Толстой — эрсий революце кизга санна».
15.30 — Хьехархочоа — музыка урок. 3 класс. 2-гӀа передача.
16.30 — «Корреза хургйоаши фу де деза». Ӏилмаи - популярни фильм.
18.05 — Берашта. Фильм.
18.25 — «Бреи ира шукъ дӀаьхьалхьа лаьр шай».
18.45 — «Мохч - ГӀалагӀйчене гӀолла».
19.05 — «Даьхенаш ловагӀа дола мугӀараш». Х. Сатуева кхоллаш лаьлла (нохчий меттала).
19.40 — «Байса даькъала хийла шун, бераш!».
19.50 — «ДоттагӀийн шерашк». Художественни фильм. 2-гӀа серя.
21.00 — «Юртара салхат».
22.00 — «Ха».
22.45 — «Берег юности». Художественни фильм.

9.45 — Музыкальни антракт.
10.15 — «Тхога наьу». Радиовыпуск (эрсий меттала).
12.30 — «Къона эзамало» (гӀалгӀай меттала).
14.15 — Передачай программа. Хоттам (эрсий меттала).
16.10 — Назрановски трикотажни фабрика кхьолчаш лелаечарна дийна концерт (гӀалгӀай меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).
19.30 — Хоамаш.

УКВ

19.05 — Хакхара аьараш. Концерт (гӀалгӀай меттала).
19.30 — «Музыкальни глобус». Передача (эрсий меттала).
20.17 — Моттигерча композиторий произведенешкара концерт (гӀалгӀай меттала).
20.51 — «Ловзий аьараш». Концерт (нохчий меттала).
21.21 — Бетховена. 66-гӀа соната.

25 НОЯБРЬ

6.00 — «Ламна — производства» (эрсий меттала).
6.45 — Музыка (эрсий меттала).
6.54 — Передачай программа (эрсий, нохчий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.33 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Иллеш, аьараш, халкъараш (нохчий меттала).
12.10 — Москва дунен тӀема 40 шу дизаьга. Цу тӀем тӀа дакъа лаьцача П. И. Божкове дувц (эрсий меттала).
13.30 — «Цхьа барт болча, дезалле». Радиофильм (гӀалгӀай меттала).
15.00 — Музыка (эрсий меттала).
17.00 — Передачай программа. Хоттам (эрсий меттала).
17.01 — Дунен халкъашта нигьара обозрени (нохчий меттала).
17.15 — «Агитатор фермин». Корреспонденци (гӀалгӀай меттала).
17.30 — КПСС XXVI съезда решенеш — вахаре! «Социалистически декхараш. Уж иштта кхочашду» (гӀалгӀай меттала).
17.45 — «Ламанхой колхоз». Очерк (нохчий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).

УКВ

19.00 — «Ахшаргара аьараш». Концерт (нохчий меттала).
19.30 — «Эрсий шакӀант». Музыкальни передача (эрсий меттала).
20.32 — «Тха музыкальни галерей». Передача (гӀалгӀай меттала).
21.17 — «Къоначар хьалха». Концерт (нохчий меттала).
21.45 — Б. Зязиков лоацца дувцараш (гӀалгӀай меттала).

РАДИО

24 НОЯБРЬ

6.30 — «Юртара ӀуӀре» (эрсий меттала).
6.50 — Музыкальни антракт.
6.54 — Передачай программа (эрсий меттала).
6.59 — Передачай программа (гӀалгӀай меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
8.20 — Куйбышевa цӀерагӀча совхозера трактористa Эльгевa Абоина дола музыкальни радиооткрытка (нохчий меттала).
8.45 — Педагогически дай-ноаной всеобуч (эрсий меттала).
9.25 — ХӀара балха дийнахьа хьадар дукхагӀа хилийта! «Эффективность сених хьаьул». Корреспонденци (нохчий меттала).
9.40 — «Ленина парти — социалистически общества кулгалдархо» (гӀалгӀай меттала).

Хенан

Тахан республике гӀоллен Грознеи моркхаш а йолаш, йоачан а йоацаш. ӀуӀранийн цхьайолча моттигашна дохк а доаллаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 2—7, Грозне 4—6 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана моркхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, къулбаседа-малхбузехьара секунде 5—10 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана —2+3, дийнахьа +4+9 градус йолаш хила тарлу.

Метеостанци.

ДУНЕН ЧЕМПИОНАТ ХИЛАЛЕ ХЬАЛХАРА ГИМНАСТИЙ ГӀУЛАКХАШ

Физкультурен спорти

22 ноябре денз 29-ча ноябре кхаччалца йолча хана Москве «Олимпийский» оалаш йолча спорткомплексе хургйола спортивни гимнастиках йола чемпионат йолалу ха тӀехоачаш латтача хана АПН корреспондент ккийттав СССР кхалнаькa сборне вниккхегӀа волча тренерах Шаниязов Аманах.

— **Сенца белгалйоалаш хургья, хьона хетачох, из олимпийски шу чакхдаьнначул тӀехьагӀа эггара хьалха хулаш йола чемпионат?**

— Сона хетачох, чемпионато хьагойтаргда, спортивни гимнастика тӀа-тӀа чоалханегӀа хулаш йоагӀаш хилар, долче, вайна бӀаргагургья абсолютно ерригача снарядашке хӀана гап аьнна керда элементаш. Цул тӀехьагӀа дукхача командай кулгалхой езаргья 1984 шера хила деза-ча Олимпийски ловзарашта кийчо ира составаш къовьяра йоакхо е.

— **Из, хетаргахьа, советски сборнена а доагӀаш да?**

— Бакъда, московски Олимпиада чемпионкай командала чуйоагӀаргья кӀезагӀа йоагӀе а ши лебютантка, хӀана аьлча хьинаое тренировкаш ца еш сецай 1979 шера дунен абсолютни чемпионкен шолха олимпийски чемпионкен йола Нелли Ким а цамогаш хиларгӀа московски стартa кийчо ца яь олимпийски чемпионка Елена Наймушина а.

— **Малаи хӀана укх сахьате сборне кандидатанца юкъе?**

— Дукха ха йоацаш Миске чакхъяьнача СССР чемпионатах хилар дунен первенство хилалехьа дикагӀа бараш хьакъоастабара йола аяь. Цо цӀераш а яьхар сборне кандидатий. Олимпийски чемпионашца Давыдова Еленаца, Захарова Стеллаца, Филатова Марияца, Шапошникова Натальяца цхьана команде дакъа лаца хьийхай оаха Мысник Алла, Бичерова Ольга, Ильенко Наталья — гимнастика езаш бараштa йоза уж кхо кхелсаг: цар выступленеш йиэ Европа-81 яха первенство йолаш, хӀаьта иштта Полевая Елена, Минске шоллагӀа моттиг яькхар цо. Фролова Татьяна, Арханикова Татьяна.

— **Минске хинначa кхьоиьха хьежаш аз знйра, олимпийски сборне членаша шоай соацкара произвольни программ башха хийца ца хилар. Иштта дий-теш аз?**

— Бакъда, оаха царгара хьадехац цар композицеш чӀоагӀа хувцар. ДӀадахача шера чӀоагӀа низ ӀабахийтабийӀбала бийзар цар. цудухьа укх шера а гимнастикашта иштта хало е эшацар. ХӀаьта а московски Олимпиада абсолютни чемпионка йолча 20 шу даьначa ленинградка Давыдова Еленас кийчъяьй диллаяр санна йоаца элемент брусьяш тӀен оригинальни цхьиг оарца тӀеэ. Цу тӀа а нерда ший лоӀаме ю упражненеш а я цун, Турищевай тренера Ростовски Станислава тренировать ду Ростовера 20 шу даьнна гимнастка Шапошникова Натальяа Ӏомаеллай уникальни опорни прыжок е, рондатоан прыжок ю цо снарядал хьалхагӀа а тӀехьагӀа а. Цу упражнене тӀех чоалхане хилар латт гимнастка кхоссаьна снаряда буьъ хьалха тӀаяка езаш хилараи опорни тӀехе цуна вӀалла бӀарга а па гуш хилараи. Укхаза расчет ювелирни хила еза кхоссанна йолача хана. Ала дезаш да, 20 шу даьначa Филатова Мариний 19 шу даьнача Захарова Стеллайн спортивни форма кхыметтел ахка доладеннача хана а тха кхера дезаш хиина хилар, амма Минске болаш хувцабеннабар. Филатова хӀанз укх сахьате Москве я сборне акробатикана волча керттерча специалистаца Потапенко Валентинаца тренировка еш. хӀаьта Захарова, хьалха а санна, Киеве я ший массажера хьехархоча Кукса Владимир волгӀа.

Давыдова Еленах кхы а ала деза са, Шу сонгӀа да цамогаш йолаш цо яхьашка дакъа ца лоаца, хӀаьта а йоккхийча турнирашта из юкъе ца хилар башха хоалуш дац. Мехка чемпионат хиннача хана из дукха низ болашагӀа но кхычарел. хӀаьта лаца бокъо а йолаш хьалхара моттиг а лаьцар.

— **Фу оалаургда хьога шерд...?**

— 15 шу даьнна дезагӀа йиӀигаш Харьковера Мысник Аллей Москвера Бичерова Ольгей я вай олимпийски кхоане. ХӀаьзле а наха йовзаш я уж ши гимнастка: Мысникага я 1981 шера СССР кубок. Бичеровас мехка кагиркошта юкъе хьалхара моттиг яккхара ньржача ахье котало яьккхай. Шанкхе а чӀоагӀагӀа шоаш йоккхагӀа хетийта гӀерташ а геттаре безаме а йиӀаташ я. 18 шу даьнна Минскера Полевая Елена сборнена юкъе хинний, амма хӀаьа а стабильни дац цуи ловзар, къаьстта оарца тӀа. Цу городера 17 шу даьнна Арханикова Татьяна а иштта массехказа хиннай сборнена юкъе, хӀаьта 1978 шера командин зачет йолча дунен чемпионата дото соегӀат даькхар. Алма-Ате марен сесаген Цепенкар тренировка еча 17 шу даьннача Ильенко Натальяхи Брянскерча 15 шу даьннача Фролова Татьянахи дийдача, цар кийчо а программа чоалхане хилар а боккъонца кхоачам болаш да керттерча шестеркана юкъеяхара. Команда составе малаш хургба хьадда къоастадергда чемпионат йолаялале кӀира хьалха — хьожаргда вай спортивни форма дикагӀа йолаш мала хул.

— **СССР сборне керттера соперник хьанах лоархӀ Ӏа?**

— ГДР, Румыне, КНР командаш духхьал аз цар цӀераш яьххача порядкагӀа.

— **ХӀаьта шин-шийн зачете?**

— Эггара хьалха ГДР сборнецара Макси Гнаукахи, хӀаьта, шеко йоацаш да, Румыниерча Команечи Надехи. Надяс выступленеш мел ела хана, из дила а хургья хьалхара моттиг йоккха лургйолаш.

(АПН).

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктохкана секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностех транспортех 9-24-01; юрта бахамех — 9-24-08; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-08; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет аьрадувл шинарен, среи, шоаттен деношка

СФ05341. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4397.